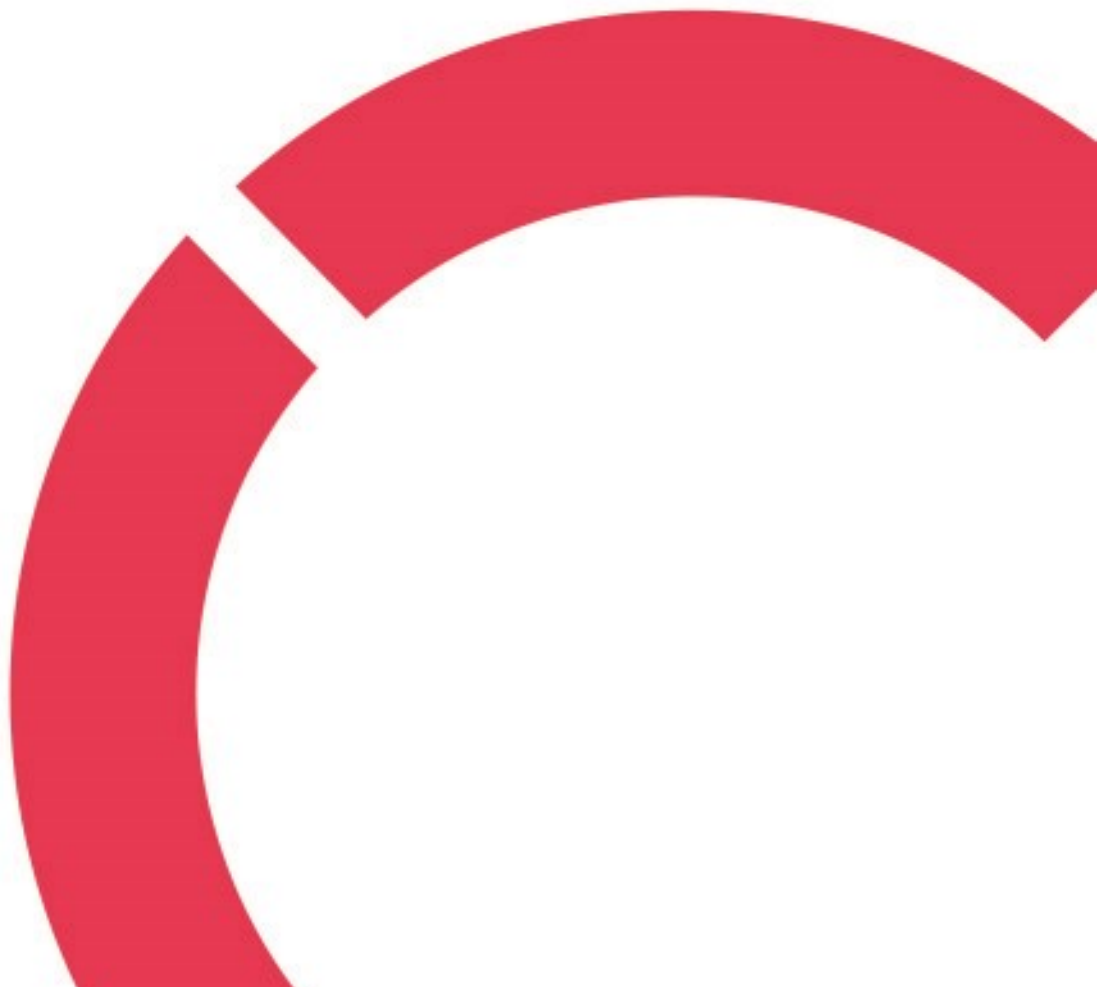

Matias Norrvik

NO ONHAN SE MUKAVAA, KU ITTEE KUUNNELLAAN

Osallisuus aikuissosiaalityön sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomi (AMK)
Toukokuu 2023**

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2023	Tekijä/tekijät Matias Norrvik
Koulutus Sosiaalialan koulutusohjelma		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi NO ONHAN SE MUKAVAA, KU ITTEE KUUNNELLAAN Osallisuus aikuissosiaalityön sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho		Sivumäärä 36 + 2
Työelämäohjaaja Saara-Mari Olausen		
<p>Opinnäytetyöni on laadullista tutkimusperinnettä noudattava opinnäytetyö, joka on tehty Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskitykselle. Opinnäytetyön tilaaja on Soiten aikuissosiaalityön työllistämistä edistävä monialainen yhteispalvelu TYP.</p> <p>Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten Soiten aikuissosiaalityön monialaisen yhteispalvelu TYP:in ryhmätoiminnan sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat kokevat oman osallisuutensa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, miten edellä mainitut asiakkaat kokevat oman toimijuuden ja yhteenkuuluvuuden sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä. Tavoitteena oli, että työn tilaaja pystyy opinnäytetyön tulosten perusteella kehittämään toimintaansa.</p> <p>Opinnäytetyön tietoperustassa esitellään opinnäytetyön kannalta keskeistä tutkimustietoa sosiaalipedagogiikasta, osallisuudesta sekä sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnasta ja kokemuksesta.</p> <p>Aineistonkeruumenetelmänä opinnäytetyössä oli puolistrukturoitu haastattelu, haastateltuja sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan asiakkaita oli yhteensä neljä. Tulosten analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Opinnäytetyön tuloksista kävi ilmi, että Soiten aikuissosiaalityön TYP-palvelun sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan asiakkaat ovat saaneet osallisuuden, toimijuuden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Osallisuuden, toimijuuden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia olen käsitellyt Raivion ja Karjalaisen osallisuuden ulottuvuuksien pohjalta.</p>		
Asiasanat Aikuissosiaalityön ja TYPin asiakas, kokemus, osallisuus, sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminta.		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2023	Author Matias Norrvik
Degree programme Bachelor of Social Services		
Name of thesis IT'S NICE TO GET HEARD. The experience of social inclusion in a group-based social rehabilitation environment in adult social work.		
Centria supervisor Anne Jaakonaho		Pages 36 + 2
Instructor representing commissioning institution or company Saara-Mari Olausen		
<p>This thesis follows the qualitative research tradition, and was made for the Wellbeing services county of Central Ostrobothnia, Soite. It was commissioned by TYP, a cross-sectoral joint service promoting employment, which operates under the adult social services and is in charge of administering social rehabilitation to clients in Soite.</p> <p>The aim of the thesis was to find out how the social rehabilitation clients of Soite's TYP service experience their own social inclusion in the group setting. In addition, the purpose was to find out how the above-mentioned clients experience their own agency and belonging in the social rehabilitation group. The goal was that the commissioner of the study would be able to develop their own activity based on the results of the thesis.</p> <p>In the theoretical background of the thesis, research information central to this thesis in areas of social pedagogy, social inclusion, and group-based social rehabilitation and experiences of it, was presented.</p> <p>The data collection method in the thesis was a semi-structured interview; a total of four clients of the social rehabilitation group were interviewed. Data-based content analysis was used as the analysis method of the results. The results of the thesis showed that the clients of the social rehabilitation group had gained experiences of social inclusion, agency and belonging. In the conclusions of the thesis the experiences of inclusion, agency and belonging were discussed on the basis of the dimensions of social inclusion by Raivio and Karjalainen.</p>		
Key words Customer of adult social services and Typ, experience, group-based social rehabilitation, social inclusion		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	2
3 OPINTONÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	3
4 OPINNÄYTETYÖN KESKEISTÄ TIETOPERUSTAA	4
4.1 Sosiaalipedagogiikka yksilön elämän tukena	4
4.2 Osallisuus sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan näkökulmasta	5
4.3 Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminta asiakkaan toimintakyvyn vahvistajana.....	6
4.4 Eräitä näkökulmia kokemuksesta	12
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	14
5.1 Opinnäytetyön prosessi ja kohderyhmä.....	14
5.2 Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät	14
5.3 Opinnäytetyön aineiston analyysi.....	15
5.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	15
6 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET TULOKSET	17
6.1 Keskeiset tulokset osallisuuden kokemuksesta ryhmätoiminnassa	17
6.2 Keskeiset tulokset yhteenkuuluvuuden ja toimijuuden kokemuksista sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa	21
7 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET JOHTOPÄÄTÖKSET	27
8 POHDINTA	30
LÄHTEET	34
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Sosiaalinen toimintakyky	9
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Analyysiprosessi osallisuuden kokemuksesta ryhmätoiminnassa	18
TAULUKKO 2. Analyysiprosessi yhteenkuuluvuudesta ja toimijuudesta	24

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on laadullista tutkimusperinnettä noudattava opinnäytetyö, joka on tehty Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalvelukuntayhtymä Soitelle. Opinnäytetyön tilaaja on Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalvelukuntayhtymä Soiten aikuissosiaalityön työllistämistä edistävä monialainen yhteistalvelu TYP. TYPissä sosiaalista kuntoutusta tehdään yksilö- ja ryhmätyöskentelynä. TYPin tavoitteena on edistää asiakkaiden osallisuutta yhteiskuntaan ja työmarkkinoille. Lähtökohtaisesti TYP-palvelun asiakas on pitkäaikaistyötön ja syrjäytymisvaarassa. (Soite 2019.) Osallisuuden lisääminen viime vuosina alettu nähdä syrjäytymisen torjuntakeinona, jolloin sosiaalinen kuntoutus voidaan kokea työkaluna syrjäytymiskehitystä vastaan. Viimeisimmässä hallitusohjelmassa osallisuuden lisääminen nähdään tärkeänä osana taistelussa syrjäytymistä vastaan (VNK 2019). Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan asiakkaiden kokemukset. Minulle sosiaalinen kuntoutus edustaa sosionomin työn kovaa ydintä, jossa yhdistyvät sosionomikoulutuksen lähes kaikki sisällöt.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten Soiten aikuissosiaalityön monialaisen yhteistalvelu TYPin ryhmätoiminnan sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat kokevat oman osallisuutensa, lisäksi tarkoituksena oli selvittää miten edellä mainitut asiakkaat kokevat oman toimijuuden ja yhteenkuuluvuuden sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä. Tavoitteena oli, että työntilaaaja pystyy opinnäytetyön tulosten perusteella kehittämään toimintaansa. Osallisuuden, toimijuuden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia olen käsitellyt Raivion ja Karjalaisen (2013, 16) osallisuuden ulottuvuuksien pohjalta. Haastattelemalla sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan asiakkaita sain tuotua esiin yhteiskunnassa usein sivuun jäävien ihmisten äänen.

Opinnäytetyössäni on tietoperusta ja empiirinen osuus. Tietoperustaosuudessa esittelen opinnäytetyölle keskeisiä käsitteitä. Opinnäytetyöni pohjaa vahvasti näille tietoperustassa esitellyille käsitteille. Empiirisessä osuudessa esittelen ensin tutkimuskysymykset ja tavoitteet. Tämän jälkeen avaan opinnäytetyöni tutkimusprosessia ja tutkimusmenetelmiä. Aineistonkeruumenetelmänä on puolistrukturoitu haastattelu. Tulosten analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Opinnäytetyöni keskeisiä tuloksia esittelen luvussa 5 ja johtopäätöksiä luvussa 6. Opinnäytetyön viimeisessä luvussa arvioin opinnäytetyön prosessia ja pohdin omaa oppimistani sekä johdan oppimani sosiaalialan kompetensseihin. Lopuksi esittelen myös valitsemani opinnäytetyön jatkotutkimusaiheen.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Aikuissosiaalityön asiakkailla palvelutarpeet kohdistuvat asumiseen, toimeentuloon ja toimintakykyyn ja sekä osattomuuteen. Aikuissosiaalityössä pyritään vastaamaan näihin haasteisiin parantaen näin asiakkaiden arjessa selviytymistä. Aikuissosiaalityön tavoitteena on asiakkaiden hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. (Nieminen 2018, 11–12.)

TYP-palvelun asiakkaat ovat henkilöitä, joiden työllistymisen edistämiseksi tarvitaan monialaista yhteistyötä. Kunnan, Kelan ja TE-keskuksen järjestämisvastuulla olevia palveluita yhteensovitetaan työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa TYPissä. TYPin asiakas on työkäinen pitkäaikaistyötön, joka tarvitsee eri toimijoiden palveluiden yhteensovittamista. (Soite 2019.)

TYPin asiakkuuteen kuuluu kartoitusjakso, jossa selvitetään muun muassa ammatilliset valmiudet, työllistymiseen vaikuttava elämäntilanne, terveydentila sekä työ- ja toimintakyky. Kartoitusjakson jälkeen asiakkaalle laaditaan monialainen työllistymissuunnitelma, jossa sovitaan asiakkaan työllistymistä edistämistä varten riittävät palvelut. Työllistymissuunnitelmassa määritellyt palvelut voivat olla esimerkiksi sosiaali- ja terveystyöpalveluja, julkisia työvoimapalveluja tai kuntoutuspalveluja. Yhtenä mahdollisena kuntoutusmuotona Soite järjestää sosiaalista kuntoutusta. TYPin sosiaalisen kuntoutuksen asiakkailla on usein taustalla muun muassa mielenterveys- ja päihdeongelmia tai muita pitkäkestoisia arjen hallintaa vaikeuttavia haasteita. Asiakkaalta edellytetään kuitenkin motivaatiota ja mahdollisuutta sitoutua palveluun. Palvelussa ei hoideta päihde- tai mielenterveysongelmia vaan tuetaan ja arvioidaan asiakkaan toimintakykyä. TYPin työ on aina suunnitelmallista ja asiakkaiden edistymistä arvioidaan säännöllisesti. (Juntunen 2016, 7–8; Soite 2019.)

Sosiaalista kuntoutusta tehdään yksilö- ja ryhmämuotoisena. Opinnäytetyössäni perehdyn ryhmämuotoiseen sosiaaliseen kuntoutukseen. Ryhmätoiminnan tarkoituksena on antaa tukea sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin. Ryhmässä asiakkaat voivat turvallisessa ympäristössä harjoitella vuorovaikutusta. Ryhmämuotoisessa toiminnassa sana sosiaalinen tulee näkyväksi eli kuntoutuminen tapahtuu yhdessä muiden kanssa. Tutkimuksessani pyrin selvittämään asiakkaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä. Sosiaalisessa kuntoutuksessa ryhmätoiminta on aina tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä keskeisiä periaatteita ovat kohtaaminen, osallisuus ja toiminnallisuus, voimaantuminen sekä vertaistuki (Laitinen, Lindh & Romakkaniemi 2018, 12–17; Lindh, Härkäpää & Kostamo-Pääkkö 2018, 7–15; Juntunen 2016, 7.)

3 OPINTONÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten Soiten aikuissosiaalityön monialaisen yhteispalvelu TYPin asiakkaat kokevat oman osallisuutensa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, miten TYPin asiakkaat kokevat oman toimijuuden ja yhteenkuuluvuuden sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä. Tavoitteena oli, että työntilaaaja pystyy opinnäytetyön tulosten perusteella kehittämään toimintaansa.

Tämän opinnäytetyön tutkimustehtäviksi muodostuivat kysymykset:

1. Miten aikuissosiaalityön ja monialaisen yhteispalvelun TYPin asiakkaat kokevat oman osallisuutensa ryhmätoiminnassa?

1.1. Miten aikuissosiaalityön ja TYPin asiakas kokee sosiaaliset suhteet ryhmätoiminnassa?

1.2. Millaisia merkityksellisyyden kokemuksia ryhmätoiminta on mahdollistanut aikuissosiaalityön ja TYPin asiakkaalle?

2. Miten aikuissosiaalityön ja monialaisen yhteispalvelu TYPin asiakkaat kokevat oman toimijuuden ja yhteenkuuluvuuden sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä?

2.1. Mitkä tekijät vahvistavat ja mitkä heikentävät aikuissosiaalityön ja TYPin asiakkaiden osallisuuden kokemusta sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa?

2.2. Mitkä ovat asiakkaiden kehittämistoiveet sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa?

4 OPINNÄTETYÖN KESKEISTÄ TIETOPERUSTAA

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyöni tietoperustaa. Tietoperusta koostuu sosiaalisesta kuntoutuksesta ja osallisuuden kokemuksista eri näkökulmista. Tietoperustaan kuuluu myös muita ympäröiviä käsitteitä, kuten sosiaalipedagogiikka, ryhmätoiminta ja kokemus.

4.1 Sosiaalipedagogiikka yksilön elämän tukena

Tieteenalana sosiaalipedagogiikka jakautuu jo nimessään sosiaaliseen ja pedagogiseen, yhteiskuntatieteelliseen ja kasvatustieteelliseen. Sosiaalipedagogiikassa sosiaalinen on laaja käsite. Sillä tarkoitetaan 1. ihmisten vuorovaikutusta, yhteisöjä ja yhteisöllisyyttä, 2. kasvatuksen ja kasvun yhteiskunnallisiksi suhteiksi ja 3. huono-osaisten auttamista ja ihmisten solidaarisuutta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 15–16; Nivala & Ryytänen 2019, 16–17.) Pedagogiikka tarkoittaa käsitteenä oppia kasvatuksesta. Pedagogiikka voidaan määritellä monella eri tavalla, mutta sosiaalipedagogiikassa se sitoutuu tiettyihin arvoihin, niiden mukaisiin tavoitteisiin sekä kehittää niiden pohjalta kasvatustoimintaa. Sosiaalipedagogiikassa tärkeitä arvoja ovat oikeudenmukaisuus, luovuttamattoman ihmisarvon ja tasa-arvon periaatteet. Näiden arvojen pohjalta voidaan luoda tavoitteita yksilön ja laajemman yhteisön hyvinvoinnin lisäämiseksi. (Nivala & Ryytänen 2019, 17.)

Sosiaalipedagogisessa toiminnassa keskeistä on yksilön elämän tukeminen niin, että hän saa kokea olevansa osa yhteiskuntaa ja yhteiskunnan muuttaminen inhimillisemmäksi. (Semi 2006, 115–116.) Yhteiskunnan osaksi kasvamisen edellytyksinä nähdään osallistumisen ja kohtaamisen mahdollisuudet sekä solidaarisuus, välittäminen ja oikeudenmukaisuus (Kurki 2002, 120–122).

Sosiaalipedagogisten innovaatioiden ansiosta yksilöille ja yhteisöille on tarjoutunut mahdollisuus löytää keinot, auttaa ja kasvattaa itse itseään, lisätä vaikutusmahdollisuuksia ja innostaa mielekkääseen toimintaan (Semi 2006, 52, 119). Sosiaalipedagogisella työllä on todettu olevan mahdollisuus vahvistaa yksilöiden sosiaalista kompetenssia, mutta työssä on tärkeä tunnistaa yksilöiden kulttuuriset erot esimerkiksi nuoret ja etniset ryhmät. Kun tarkastellaan yksilön tai ryhmän marginalisoitumista, niin tulee huomioida siihen johtaneet tekijät. Toisaalta on yhtä tärkeää huomioida se, milloin marginalisoitumista ei tapahdu. Sosiaalipedagoginen tarkastelunäkökulma onkin merkityksellinen niin yhteiskunnallisten

ongelmien kuin ilmiöiden käsittelyssä. Käytännön työssä sosiaalipedagoginen orientaatio sisältää sellaisia käsitteitä kuin kasvun mahdollisuus, tilan antaminen, muutoksen ilmapiiri sekä lisäksi henkilön omat voimavarat ja läheisten tuki. (Semi 2006, 82–84.)

Sosiaalipedagogiikalla voidaan nähdä olevan kaksi perustehtävää: yleinen ja erityinen tehtävä. Yleinen tehtävä koskee jokaisen yhteiskunnan jäsenen sosiaalista kasvua, yleisellä tasolla ollaan kiinnostuneita ihmisen kasvun prosesseista. Sosiaalipedagogiikan erityisenä tehtävänä on huono-osaisuuden ehkäiseminen. (Nivala & Ryyänen 2019, 57–58.) Ihmisen kasvu nähdään elämän mittaisena prosessina, joka tapahtuu yhdessä muiden kanssa. Se ei ole kasvatusta perinteisessä pedagogisessa muodossaan, vaan tukena ja vierellä kulkemisena. (Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. 2019.)

4.2 Osallisuus sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan näkökulmasta

Osallisuuden lisääminen koetaan tärkeäksi tavoitteeksi niin Suomessa kuin Euroopan unionissakin. Se mitä osallisuudella kulloinkin tarkoitetaan, on kuitenkin moniselitteistä. Osallisuuden edistämistä pidetään yhteiskunnallisena tavoitteena, mutta osallisuuden lisääminen nähdään myös syrjäytymisen vastaisena työkaluna. Yksinkertaistetusti voidaan ajatella, että osallisuuden kasvaessa lisääntyy myös yksilön hyvinvointi. Yksilön hyvinvointi heijastuu lähiyhteisöön ja laajemmin yhteiskuntaan. (Raivio & Karjalainen 2013, 12–15.)

Sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä katsottuna osallisuus nähdään ihmisen ja yhteisön välisenä ideaalina suhteena. Tällaisessa suhteessa osallisuuden voidaan nähdä toteutuvan, kun yksilö kuuluu yhteisöön, osallistuu yhteisössä ja tuntee kuuluvansa yhteisöön. Osallisuuden keskeiset ominaisuudet ovat: kuulumisen tunne, osallistuminen ja kuuluminen yhteisöön. (Nivala & Ryyänen, 2019, 138–139.)

Sosiaalinen osallisuus nähdään henkilökohtaisena tunteena, joka syntyy osallistumisen kautta. Tässä näkökulmassa yhdistyvät kuulumisen tunne ja aktiivinen toimijuus omassa elämässä. Ihmisen hyvinvoinnin nähdään lisääntyvän, kun hän kokee kuuluvansa johonkin yhteisöön tai yhteiskuntaan sekä voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä. (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 5–6.)

Syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja osallistaminen ovat keskeisiä sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita. Sosiaalihuoltolain (STM 2015) mukaan sosiaalisella syrjäytymisellä kuvataan tilannetta, jossa ”henkilö on vaarassa joutua tai on jo joutunut sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle”. Kun sosiaalinen osallisuus ei toteudu luontevasti koulun, työn tai harrastusten kautta, niin keinoja osallisuuden lisäämiseksi voivat

olla vaikkapa työkokeilu, kuntouttava työtoiminta ja vertaistuki (Karjalainen, Metteri & Strömberg-Jakka 2019, 52–53).

Sosiaalista osallisuutta voidaan edistää, monin eri tavoin riippuen tasosta, jolla toimitaan. Sosiaalista osallisuutta voidaan edistää kansainvälisellä, kansallisella, yhteisö- sekä yksilötasolla. Edistämistyön kohteeksi voidaan valita yleinen osallisuuden kokemus, jolloin pyritään lisäämään kansalaisten osallisuutta yhteiskunnassa. Yleisesti on kuitenkin valittu tietyt syrjäytymisvaarassa olevat kohderyhmät, kuten pitkäaikaistyöttömät, maahanmuuttajat tai päihde- ja mielenterveyskuntoutujat, joiden osallisuuden kokemusta lähdetään parantamaan. Suomessa syrjäytymisvaarassa olevien sosiaalista osallisuutta on pääsääntöisesti lähdetty edistämään palvelujärjestelmää kehittämällä. Käytännössä sosiaalisen osallisuuden edistämistä tehdään kaikkialla julkishallinnossa, mutta erityisesti sosiaalityössä esimerkiksi sosiaalisessa kuntoutuksessa ja matalankynnyksen palveluissa. (Leeman, ym. 2015, 6–9.)

Kuten sosiaalipedagogiikka, on myös osallisuus vaikeasti määriteltävä ja laaja käsite. Suomalaisessa keskustelussa osallisuus on usein liitetty hyvinvointiin, jota voidaan lähteä tarkastelemaan Eric Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksien kautta. Allardtin mukaan ihmisen hyvinvointi rakentuu kolmesta osatekijästä. Nämä osatekijät ovat elintaso (Having), yhteisyysuhteet (Loving) ja itsensä toteuttamisen muodot (Being).

Lähellä tätä hyvinvoinnin teoriaa on Raivion ja Karjalaisen (2013, 16) käsitys osallisuudesta. He käsittelevät osallisuuden rakentuvan kolmesta osallisuuden osatekijästä. Osallisuuden kolme ulottuvuutta ovat having, acting ja belonging. Having kuvaa yksilön riittäviä aineellisia resursseja. Acting tarkoittaa yksilön toimijuutta omassa elämässään. Belonging kertoo yksilön sosiaalisista suhteista ja merkityksellisyyden kokemuksesta.

4.3 Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminta asiakkaan toimintakyvyn vahvistajana

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostetua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on vahvistaa asiakkaan toimintakykyä, torjua syrjäytymistä ja edistää osallisuutta. Tavoitteet ovat laajat eivätkä kovin tarkkaan määriteltyjä. Lisäksi tavoitteet ovat

yhteneväiset sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen tavoitteiden kanssa. Merkitykselliseksi nousee sosiaalihoitolain maininta tehostetusta tuesta. Tämä sanamuoto ohjaa tarkastelemaan sosiaalista kuntoutusta erityistoimenpiteenä sosiaalityön sisällä. (Nieminen 2018, 11–12.)

Sosiaalihoitolaki (1301/2014) täsmentää sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluvan sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittämisen, kuntoutusneuvonnan ja -ohjauksen, arkipäivän elämönhallintaan ja toimintoihin valmennuksen, ryhmätoiminnan ja tuen sosiaaliin vuorovaikutussuhteisiin sekä kaikki muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.

Sosiaalihoitolaissa on nostettu nuoret erityisen huomion alle. Siellä mainitaan erikseen nuorten tukeminen matkalla työpaikkaan tai opiskelemaan. Aikuissosiaalityön asiakkaille tällaista mainintaa ei ole tehty. Artikkelissaan Nieminen (2018, 11–12) pohtii, voiko tällaisen rajauksen syynä olla näkemys, että aikuissosiaalityön asiakkaila ongelmat ovat jo niin laaja-alaisia, että heidän työllistymisensä on hyvin epätodennäköistä.

Niemisen mukaan sosiaalihoitolain henki on keskittynyt asiakkaiden sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen, ei niinkään fyysiseen kuntoutukseen. Syyksi tälle painotukselle Nieminen näkee yhteiskunnan rakennemuutoksen, jossa yhteiskunnassa ja etenkin työelämässä toimiminen edellyttää tänä päivänä kykyä toimia yhdessä muiden kanssa. (Nieminen, 2018, 11–12.)

Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaiksi päätyvät ihmiset, joilla on toimintakyvyn ongelmia tai riskejä tähän. Asiakkaalla saattaa olla pitkään jatkunutta työttömyyttä, päihde- ja mielenterveysongelmia tai muunlaisia haasteita arkipäivässä. Sosiaalinen kuntoutus nähdään selkeästi toimintakykyä palauttava, korjaavana työnä. Sosiaalityön viimesijaisuus palvelujärjestelmässä kertoo siitä, että sosiaaliseen kuntoutukseen päätyneet asiakkaat omaavat pitkäaikaisia ja vaikeita haasteita (Nieminen, 2018, 13–14). Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkailla on yleensä useita päällekkäisiä ja peräkkäisiä sosiaalipalveluja ja etuuksia, tällaisia asiakkaista kutsutaan monipalveluasiakkaiksi (Määttä 2018, 28).

Lainsäädäntö antaa mahdollisuuden tehdä sosiaalista kuntoutusta myös ennalta ehkäisevänä työnä (Nieminen 2018, 13–14). Päätöksen sosiaalisen kuntoutuksen aloittamisesta tekee aina sosiaalityöntekijä palvelutarpeen arviossaan. Asiakkaan eri palvelut ja niiden toteuttajat ovat tärkeää saada osaksi asiakkaan koordinoitua kuntoutusta (Määttä 2018, 27).

Sosiaalisen kuntoutuksen alussa toiminnan keskiössä on kuntoutustarpeen ja toimintakyvyn mahdollisimman laaja arviointi (STM 2017). Asiakkaan haasteiden ja toimintakyvyn rajoitteiden lisäksi on tärkeää arvioida myös asiakkaan voimavaroja. Työskentelyn alussa pyritään tekemään mahdollisimman tarkka arvio asiakkaan tilanteesta, jotta kuntoutustyö voidaan kohdentaa oikeisiin ongelmiin. Sosiaalisen kuntoutuksen prosessi on pitkä, ja luottamussuhteen rakentaminen vaatii aikaa asiakkaan ja työntekijän välille. Arvio asiakkaan kokonaiskuvasta täydentyy kuntoutusprosessin aikana, prosessi syvenee ja arviota voidaan päivittää, kun uutta tietoa tilanteesta nousee esiin (Nieminen 2018, 13–14). Kuntoutustarvetta arvioitaessa selvitetään laajasti myös asiakkaan mahdollisuudet saada kuntoutusta muualta palvelujärjestelmästä (THL 2015).

Sosiaalisen kuntoutuksen toteutukseen liittyy läheinen yhteistyö muiden kuntoutusmuotojen kanssa. Sosiaalinen kuntoutus on yksi osa monialaista kuntoutusjärjestelmää. Muita kuntoutusmuotoja ovat: lääkinnällinen, ammatillinen ja kasvatuksellinen kuntoutus. Erityiseksi monialaisen yhteistyön paikaksi sosiaali- ja terveysministeriö (STM) nostaa sosiaalihuoltolain soveltamisoppaassa työllistämistä edistävän monialaisen yhteispalvelu TYPin. TYP-palvelussa pyritään lääkinnällisen, ammatillisen ja sosiaalisen kuntoutuksen verkostoyhteistyöllä arvioimaan ja edistämään asiakkaan työ- ja toimintakykyä. Jos asiakkaan palvelutarpeenarviossa niin todetaan, järjestetään asiakkaalle sosiaalisen kuntoutuksen yhteydessä myös esimerkiksi päihde- ja mielenterveyshoitoa. (STM 2017.)

Artikkelissaan Sosiaalinen kuntoutus voimavaraistamisena – toivon ja muutoksen näkökulma, Helka Raivio (2018, 105) jatkaa sosiaalisen kuntoutuksen prosessin hahmottelua. Raivion mukaan ihmisen sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamisen tavoite hahmottuu yksilön toimintavalmiutena, joka puolestaan koostuu erilaisista elämäntaidoista. Raivio näkee, että sosiaalinen toimintakyky edellyttää ihmiseltä niin arki-, yhteisö- kuin sosiaalisiakin taitoja. Näitä yksilön taitoja pyritään sosiaalisessa kuntoutuksessa lisäämään ja tukemaan. Seuraavassa kuviossa (KUVIO 1) sosiaalista toimintakykyä on nivottu yhteen osallisuuden ulottuvuuksien kanssa.

SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY

Osallisuuden ulottuvuudet:	Sosiaaliset taidot	Arkitaidot	Yhteisötaidot
Kuuluminen (Belonging)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Itseilmaisu ✓ vuorovaikutuskyvyt ✓ kyky liittyä muihin 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ itsestä huolehtiminen ✓ arjesta selviäminen ✓ kyky toimia perheenjäsenenä 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ itsen ja ympäristön tiedostaminen ✓ tunteiden hallinta ✓ kyky asioida
Toimiminen (Acting)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kyky luoda ihmissuhteita ✓ kyky ottaa vastuuta ✓ kyky huolehtia muista ✓ kyky ylläpitää yhteyksiä 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kyky hankkia koulutus ✓ kyky tehdä töitä ✓ kyky organisoida ✓ riippuvuuksien hallinta 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ itsensä elättäminen ✓ kyky osallistua, harrastaa ✓ kyky suunnitella tulevaa ✓ kyky sopeutua
Omistaminen (Having)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ luottamus ✓ arvostus 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ työuran vakaus ✓ kodin olemassaolo 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ valta ja vallankäyttö ✓ raha ja sen käyttö

KUVIO 1. Sosiaalinen toimintakyky aikuisen oppimistehtäviin liittyvinä sosiaalisina, arki sekä yhteisötaitoina (mukaillen Raivio 2018, 113)

Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa pyritään vahvistamaan asiakkaiden kykyä luoda uusia ihmissuhteita, tuottamaan heille jäsenyyden kokemuksia sekä kannustamaan heitä myös omaehtoisesti laajentamaan elämänpiiriään (Raivio 2018, 105). Sosiaalihuoltolaissa toiminnallisuus on nostettu sosiaalisen kuntoutuksen keskiöön. Sosiaalisessa kuntoutuksessa toiminnallisuus ei ole puuhastelua vaan tavoitteellista toimintaa, joka perustuu asiakkaan palvelutarpeenarviossa todettuihin tarpeisiin (STM, 2015). Sosiaalihuoltolaissa sosiaalisen kuntoutuksen toteuttamisen kuvailu on jätetty väljäksi, jotta palvelun toteuttajille, nykyisille hyvinvointialueille, jäisi mahdollisuus toteuttaa palvelut asiakkaan tarpeista käsin (THL, 2015).

Sosiaalinen kuntoutus voi käytännössä olla yksilötyötä, jossa esimerkiksi sosiaaliohjaaja tekee kotikäyntejä, kulkee asiakkaan rinnalla arjessa ja tukee kasvatuksellisesti omien asioiden hoitamisessa. Yksilöllisen tuen rinnalla saman- tai eriaikaisesti sosiaalinen kuntoutus voi olla myös erilaisia toiminnallisia ryhmiä, vertaistukea, vapaaehtoistoimintaan osallistumista tai kuntouttavaa työtoimintaa. Asiakkaan kuntoutussuunnitelma määrittelee asiakkaalle tarjottavat palvelut. Erilaiset järjestöt ja yritykset toimivat kiinteänä osana sosiaalista kuntoutusta. (THL, 2015.)

Sosiaalisen kuntouksen perimmäisinä tavoitteina on lisätä henkilön toimintakykyä ja mahdollistaa hänen eteneminen elämässään. Elämässään eteenpäin meneminen voi asiakkaasta riippuen tarkoittaa esimerkiksi työllistymistä, kuntouttavan työtoiminnan aloittamista, opiskelupaikan vastaanottamista tai eläkkeelle pääsemistä. (Nieminen 2018, 16.)

Sosiaalinen kuntoutus on monialaista ja monitieteistä. Se tapahtuu lääkinnällisen- ja ammatillisen kuntoutuksen rajapinnassa. Käsitteenä ja työtapana sosiaalinen kuntoutus on varsin uusi ja hakee vielä muotoaan. Sosiaalista kuntoutusta tehdään yksilö- ja ryhmämuotoisena. Opinnäytetyössäni perehdyin ryhmämuotoiseen sosiaaliseen kuntoutukseen. Ryhmätoiminnan tarkoituksena on antaa tukea sosiaaliin vuorovaikutussuhteisiin. Ryhmässä asiakkaat voivat turvallisessa ympäristössä harjoitella vuorovaikutusta. Ryhmämuotoisessa toiminnassa sana sosiaalinen tulee näkyväksi. Kuntoutuminen yhdessä muiden kanssa, sosiaalisesti. Sosiaalisessa kuntoutuksessa ryhmätoiminta on aina tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä keskeisiä periaatteita ovat kohtaaminen, osallisuus ja toiminnallisuus, voimaantuminen sekä vertaistuki. (Laitinen, Lindh & Romakka-niemi 2018, 12–17; Lindh, Härkäpää & Kostamo-Pääkkö 2018, 8–9; Juntunen 2016, 6.)

Ryhmään kuuluminen ja liittyminen ovat ihmisen perustarpeita. Jokapäiväisessä elämässään ihminen on vuorovaikutuksessa monien erilaisten ryhmien jäsenenä. Ryhmä on järjestäytynyt joukko, jolla on yhteinen päämäärä ja jonka jäsenet tiedostavat kuuluvansa ryhmään. Ryhmiä voidaan luokitella monin eri tavoin esimerkiksi primaari- ja sekundaariryhmiksi tai turvallisiin- ja turvattomiin ryhmiin. Primaariryhmiä ovat esimerkiksi perheet tai ystäväpiirit. Primaariryhmät ovat pitkäkestoisia ja niiden jäsenillä on usein läheiset vuorovaikutussuhteet. Sekundaariryhmät ovat jotain tiettyä tarkoitusta varten synnytettyjä ryhmiä. Sekundaariryhmiä voivat olla esimerkiksi opiskelu- tai harrasteryhmät. Turvallisessa ryhmässä ihmisellä on mahdollisuus tulla omaksi itsekseen sekä kasvaa ja kehittyä yhdessä muiden kanssa. Turvattomassa ryhmässä ihminen ei pysty paljastamaan haavoittuvuuttaan eikä olemaan oma itsensä. (Aalto 2000; Juntunen 2016, 10–12.) Turvalliseksi koetulla ryhmätoiminnalla voidaan saada aikaan itseään vahvistava kehä: osallistuminen toimintaan vahvistaa ryhmään kuulumisen tunnetta, joka ruokkii halua ja motivaatiota osallistua uudelleen (Nivala & Ryyänen 2019, 140).

Sosiaalinen kuntoutus on tavoitteellista toimintaa, joten on luonnollista, että myös ryhmätoiminta nojaa asiakkaiden henkilökohtaisen kuntoutussuunnitelman tavoitteisiin. Ryhmätoimintaan osallistumisen voidaan nähdä jo itsessään olevan asiakkaan tavoitteiden mukaista. Usein asiakkailla on suuria haasteita sosiaalisessa toimintakyvyssä, joten ohjaajan merkitys asiakkaan motivoimisessa ryhmätoimintaan on tärkeää. Toisaalta monilla asiakkailla on ongelmia arjenhallinnassaan, joten asiakkaiden

muistuttaminen ryhmien ajankohdista ja osallistumisen motivaation ylläpitäminen ovat keskeisiä osia ohjaajan työssä. Osana ryhmiin osallistumisen motivointia, voidaan tarjota erilaisia kannustimia, kuten ruokailumahdollisuuksia, retkiä, ilmaisia lippuja liikunta- ja kulttuuritapahtumiin (Juntunen 2016, 8–9; Raivio 2018, 39.)

Juntunen (2016, 11) nostaa ryhmätoiminnan keskeisiksi periaatteiksi kohtaamisen, voimaantumisen, vertaistuen sekä osallisuuden ja toiminnallisuuden. Kohtaamisella tarkoitetaan tässä ohjaajan kykyä kohdata asiakkaat ihmisinä, ei pelkästään palvelun kohteina. Voimaantumisella viitataan sosiaalisen kuntouksen voimavaralähtöiseen työtapaan, jolla pyritään saamaan asiakkaan vahvuudet ja vaikuttamismahdollisuudet näkyväksi. Vertaistuki mahdollistaa ryhmäläisten kokemusten jakamisen, toisilta oppimisen ja kuulluksi tulemisen. Ryhmätoimintoihin osallistujien osallisuutta ja toiminnallisuutta edistetään ottamalla heidät mukaan ryhmäpäivien sisältöjen suunnitteluun. Monilla sosiaalisen kuntouksen asiakkailla on taipumusta sosiaaliseen eristäytymiseen ja heidän elämänpiirinsä saattaa olla hyvin rajoittunut. Ryhmätoiminnoilla pyritään laajentamaan asiakkaan toimintaympäristöä lisäten näin hänen osallisuuttaan. Ryhmätoiminnassa toiminnallisuus nähdään ensisijaisena suhteessa ryhmäkeskusteluihin, mutta keskustelua voidaan kuitenkin järjestää osallistujien tavoitteiden pohjalta. (Juntunen 2016, 34.)

Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaiden tuen tarve on usein laaja-alaista ja vaativaa. Asiakkailta on monia päällekkäisiä rajoitteita. Ryhmätoiminnan kannalta keskeisenä haasteena on asiakkaille yleinen luottamuksen puute niin palvelujärjestelmää kuin muita ihmisiäkin kohtaan. Asiakkaiden ja ryhmän yhteisten tavoitteiden tunnistaminen saattaa olla aluksi vaikeaa ja aikaa vievää. (Juntunen 2016, 17.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sosiaalisen kuntouksen oppaan mukaan ryhmätoiminnan tavoitteita ovat osallisuuden lisääminen, vertaistuen saaminen ja sosiaalisten suhteiden vahvistuminen. (THL, 2020.) Tällaisten tavoitteiden konkretiaksi muuttaminen sekä asiakkaan tarpeisiin ja tavoitteisiin yhteensovittaminen vaatii suunnittelua yhdessä asiakkaan ja ryhmän kanssa. Ryhmän tavoitteiden tulisi olla saavutettavia: tarpeeksi pieniä ja mahdollisimman lähellä asiakkaan kokemusmaailmaa. (Juntunen 2016, 8). Jotta ryhmätoiminnan tavoitteet täyttyvät, tulee ryhmän olla turvallinen osallistujilleen. Turvallisen ryhmätilan luominen vaatii aikaa ja työtä. Turvallisessa ryhmässä kukaan ei tunne itseään uhatuksi, ryhmän jäsenet kokevat olevansa vapaita ilmaisemaan mielipiteitään ja ajatuksiaan. (Juntunen 2016, 14–15.)

Ryhmätoiminnassa pyritään lisäämään osallistujien sosiaalisia yhteyksiä, tarjoamaan mielekästä tekemistä sekä vahvistamaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavia taitoja. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmien sisällöt voivat liittyä osallistujien kokemusmaailman avartamiseen, aktiivisuuden lisäämiseen, palveluihin tutustumiseen, oman terveyden edistämiseen, työ- ja opiskeluvaihtomahdollisuuksiin tutustumiseen. Ryhmätoiminnan sisältöjen suunnitteleminen yhdessä osallistujien kanssa lisää asiakkaiden motivaatiota ja osallisuuden kokemusta. (THL, 2020).

Ryhmätoiminnan sisältöjen toiminnallisuus on nostettu keskeiseksi ominaisuudeksi ryhmiä suunniteltaessa. Yhdessä tekeminen ja osallistuminen nähdään sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita edistäviksi toimenpiteiksi. Toiminnallisuuden kehittämisessä vain taivas on rajana, toiminnallisia ryhmäsisältöjä voivat olla esimerkiksi, yhteinen ruuanlaitto, terveysneuvonta, ryhmäliikunta, teatterikäynnit, työpajat, toiminnalliset harjoitteet, hevostoiminta yms. Yhdessä tekeminen korostaa osallistujan osallisuutta toimijana, ei vain kuntoutuksen kohteena. Parhaimmissa tapauksissa osallistujat ovat itse suunnitelleet ja toteuttaneet ryhmätoiminnat. Toivottavaa on, että ryhmäkertoihin saadaan toistoa elämänmuutoksen aikaansaamiseksi. Elämänmuutokset eivät tapahdu kerran kokeilemalla, vaan esimerkiksi arjenhallinnan taitoihin on hyvä palata ryhmäkertojen toistuessa. Toiminnallisiin ryhmiin on hyvä myös varata aikaa asioiden purkamiseen, eli pieneen keskusteluun ryhmäkerran sisällöistä. (THL 2020; Juntunen 2016, 33.)

4.4 Eräitä näkökulmia kokemuksesta

Arkikielessä voimme sanoa jonkun omaavan kokemusta tai että hän on kokenut. Kokemusta ei voida suoraan opettaa vaan jokaisen pitää itsenäisesti kokea ja oppia sen myötä. Tieteessä kokemus voidaan käsittää empirismin kautta. Empirismissä ei uskota niinkään teorioihin tiedonhankintamenetelminä, vaan tietoa haetaan ensisijaisesti havainnoimalla ja kokemalla. Empirismin vastakohtana nähdään rationalismi, jossa tietoa hankitaan järjen ja teorioiden avulla. Osallisuuden kokemus voi olla esimerkiksi yhteenkuuluvuuden kokemista. Ymmärrystä siitä, että on jonkin suuremman jäsen. Toisaalta kokemus voi olla myös osattomuudesta, siitä että ei kuulu joukkoon. (Niiniluoto 2002.)

Kokemuksella voidaan katsoa olevan kaksi vaihetta: 1) sanoittamattomaan elämykseen, keholliseen olotilaan tai tunteeseen liittyvää kokemusta kutsutaan ”eläväksi kokemukseksi” ja 2) ”kuvatuksi kokemukseksi” kutsutaan vaihetta, jossa olotilaa kuvataan ja käsitteellistetään. Useimmat kokemukset saattavat jäädä kokemuksen asteelle, mutta osa kokemuksista jättää niin syvän muistijäljen, että niistä kerrotaan toisille vielä vuosienkin jälkeen. Aineiston läpikäynnissä on hyvä muistaa, että toinen ihminen

ei pysty koskaan täysin tajuamaan toisen kokemusta, ja että omat kokemukset vaikuttavat aina tuloksiin, niitä ei pysty täysin eliminoimaan. Lisäksi vaikka haastateltava ei välttämättä puhu totta, niin kokemukset saattavat olla aitoja. Kokemukset voivat edellyttää myös tulkintaa: haastateltava ei vain kerro kokemuksestaan, vaan tekee myös tietoisia tai tiedostamattomia valintoja siitä, mitä kertoo tai jättää kertomatta, mihin kertomallaan pyrkii ja miten hän kokemastaan kertoo. (Toikkanen & Virtanen 2018, 67–69.)

Narratiivisen näkökulman mukaan kertomukset kuuluvat ihmisyyteen ja kertomuksilla puolestaan ilmaistaan kokemuksia. Kokemus voi kertoa yksilöllisestä näkökulmasta, mutta myös laajemmin yhteisön kokemusten konstruoimisesta. Monenlaisen kokemustiedon jakaminen on nykyään helppoa ja sitä on saatavilla runsaasti digitalisaation ansiosta. Ihmisillä on myös entistä paremmat mahdollisuudet verkostoitua. Samaan aikaan ihmisillä on myös entistä paremmat mahdollisuudet väärän tai valheellisen tiedon levittämiseen. Netistä saatu kokemustieto voi olla kertomuksia ja tarinoita vailla todenperäisyyttä. (Toikkanen & Virtanen 2018, 77, 170.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö noudattaa laadullista tutkimusperinnettä. Aineistonkeruumenetelmänä on puolistrukturoitu haastattelu. Tulosten analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

5.1 Opinnäytetyön prosessi ja kohderyhmä

Opinnäyteprosessini alkoi ollessani harjoittelussa Soiten aikuissosiaalityön monialaisessa yhteispalvelussa vuonna 2019. Haastatteluihin osallistui neljä sosiaalisen kuntoutuksen asiakasta, jotka ovat osallistuneet ryhmätoimintaan säännöllisesti vuoden 2019 aikana. Nämä neljä asiakasta valikoituivat TY-Pin henkilökunnan toimesta, koska he ovat sitoutuneita ja motivoituneita ryhmätoimintaan. Opinnäytetyön empiirinen osuus tehtiin asiakastyön menetelmiin liittyvässä harjoittelun yhteydessä Kokkolassa 21.10.2019–5.12.2019.

5.2 Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät

Tutkimusmenetelmäksi opinnäytetyössäni valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusperinne, johon aineisto kerättiin puolistrukturoitua haastattelua käyttäen.

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jonka keskiössä on elämismaailman tutkiminen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2005) Usein laadullinen tutkimus nähdään vastinparina kvantitatiiviselle eli määrälliselle tutkimukselle. Kvalitatiivista tutkimusta on helppoa määritellä vertaamalla sitä kvantitatiiviseen tutkimusmenetelmään.

Yleisimpiä kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat muun muassa kysely, havainnointi ja haastattelu. Näitä menetelmiä käytetään siksi, että tutkittavien henkilöiden, esimerkiksi tässä opinnäytetyössä haastateltujen, ajatukset ja ääni saadaan julki. Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelu, koska haastattelurunko tuo tilanteeseen ryhtiä, se on tasapuolinen ja koska kysymykset ovat kaikille samat. Toisaalta haastattelun ei tarvitse edetä tiukasti kysymysten mukaan, vaan keskustelutilanteessa voi joustaa esimerkiksi toistamalla kysymyksen ja käydä kysymystä tarkentavaa keskustelua. Tärkeintä laadullisen tutkimuksen haastattelussa on, että aiheesta saadaan mahdollisimman paljon tietoa. Kysymykset voi antaa haastateltavalle etukäteen, haastateltava voi havainnoida monin tavoin. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 71.)

5.3 Opinnäytetyön aineiston analyysi

Sisällönanalyysiä käytetään tyypillisesti tekstien ja tekstimuotoon saatettujen aineistojen, vaikkapa litteroitujen haastattelujen, analysoimisessa. Sisällönanalyysiä on mahdollista tehdä kolmesta lähtökohdasta: aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tämän opinnäytetyön sisällönanalyysi on tehty aineistolähtöisen analyysin avulla. Aineistolähtöisessä analyysissä toistuu kolme vaihetta: aineiston pelkistäminen eli redusointi, ryhmittely eli klusterointi ja käsitteiden muodostaminen eli abstrahointi. (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Työmenetelmänä aineistolähtöisessä analyysissä aineistosta etsitään tutkimuksen kannalta olennaiset kohdat ja pelkistetään vastausta tuottamalla ne tiivistettyyn muotoon. Näistä tiivistetyistä ilmauksista ryhmitellään alaluokat ja alaluokista muodostetaan yhdistelemällä yläluokat, ja yläluokista pääluokat. Kaikki luokat nimetään mahdollisimman hyvin sisältöä kuvaavalla otsikolla. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Haastateltavien vapaamuotoisista ilmaisuista pyritään siis löytämään yhdistäviä tekijöitä, jotta sisältö voidaan luokitella käsitteisiin. Keskeistä on, että analyysin aikana syntyy kuva haastateltujen kokemuksista sellaisena kuin ne ovat huolimatta siitä, miten niukkasanaisesti tai vitsikkäästi vastaus haastattelukysymykseen on annettu. Tässä opinnäytetyössä olen liitteessä 1 kuvatulla tavalla redusoinut puolistrukturoidun haastattelun alkuperäiset vastaukset pelkistetyiksi ilmaisuiksi (LIITE 1). Pelkistetyt ilmaisut olen ryhmitellyt alaluokiksi. Alaluokat olen ryhmitellyt yläluokiksi ja ne edelleen lopullisiksi ilmaisuiksi. Aineistonanalyysin toinen vaihe on kuvattuna luvussa 6 ja kolmas vaihe luvussa 7.

5.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Ihmisten näkemyksiä ja toimintaa tutkittaessa tulee ottaa huomioon eettiset kysymykset sekä tutkittavien asema sekä oikeudet. Tutkimuksen eettisyyteen liittyy monia asioita aiheen valinnasta lähtien aina haastateltavien ihmisoikeuksiin asti. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Ihmisiin kohdistuva tutkimus vaatii tutkimuksen tekijältä hyvän tutkimuskäytännön periaatteiden noudattamista. Tärkeimpinä periaatteina pidetään itsemääräämisoikeuden ja ihmisarvon kunnioittamista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Opinnäytetyössäni avaan menetelmiä, työtapoja ja perustelen valintani. Lisäksi opinnäytetyön liitteistä löytyy kaikki opinnäytetyössä käyttämäni materiaali. Haastatteluiden luotettavuuteen vaikuttavat haastattelurungon kysymykset sekä oma kokemukseni haastatteluiden tekemisessä. Haastateltavilta tuli

osaan kysymyksiä melko lyhyitä vastauksia, mikä saattaa heikentää haastatteluiden luotettavuutta. Lisäksi asiakkaiden vireys- ja terveydentila vaikuttavat tietenkin myös siihen, millaiseksi haastattelutilanne muodostui ja miten valmiita he olivat keskustelemaan.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuus tulee osoitetuksi tutkimusaineiston keräämisellä: aineisto on kerätty ilmiön syntysijoilla. Tässä opinnäytetyössä on kuvattu tutkimuksen suorittamisen vaiheet, mikä lisää aineiston luotettavuutta. Omat tunteet on eroteltavissa haastatteluun osallistuneiden vastauksista. Lisäksi haastattelutilannetta on arvioitu monesta eri näkökulmasta. Opinnäytetyössä on esitelty useita suoria lainauksia, joiden avulla on mahdollisuus arvioida, mihin analyysi perustuu. (Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2020.)

Haastattelukokemukseni vähäisyys myötävaikutti siihen, että kaikki haastattelut eivät onnistuneet toivotulla tavalla. Haastatteluista nousi kuitenkin esiin riittävästi materiaalia, jotta luotettava tutkimus pystyttiin toteuttamaan. Haastatteluissa kerätyt tallenteet tuhottiin sovitusti.

6 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET TULOKSET

Tässä luvussa kerron opinnäytetyön keskeisistä tuloksista. Avaan haastatteluiden tuloksia sisällönanalyysin menetelmin uudelleenkasaamisen avulla. Kaikki haastattelun alkuperäiset ilmaukset ja vastaukset haastattelukysymyksiini löytyvät liitteistä (LIITE 1). Olen hyödyntänyt haastateltavien alkuperäisiä ilmauksia myös tekstissä. Suorat lainaukset ovat keskeistä kvalitatiivista aineistoa, jonka avulla on mahdollisuus seurata aineiston analyysia ja tehdä arviota, mihin se on perustunut. (Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2020.)

Tässä luvussa avataan puolistrukturoidun haastattelun tuloksen sisällönanalyysin avulla seuraavasti. Keskeiset tulokset esitellään tutkimustehtävien mukaisesti. Tutkimuskysymykset olivat:

1. Miten aikuissosiaalityön ja monialaisen yhteispalvelun TYPin asiakkaat kokevat oman osallisuutensa ryhmätoiminnassa?
2. Miten aikuissosiaalityön ja monialaisen yhteispalvelu TYPin asiakkaat kokevat oman toimijuuden ja yhteenkuuluvuuden sosiaalisen kuntouksen ryhmässä?

6.1 Keskeiset tulokset osallisuuden kokemuksesta ryhmätoiminnassa

Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan asiakkaat kertoivat haastatteluissa ryhmätoiminnan edistyneen heidän osallisuuden kokemustaan. Haastateltavat kertoivat saaneensa ryhmätoiminnasta lisää sosiaalisia suhteita, sisältöä elämään ja heidän elämänpiirinsä oli laajentunut sekä eräs haastateltava kertoi varmuutensa parantuneen.

”Tuntuu, tärkeeltä, ehkä siksi ku mulla on niin vähän, itellä mitään sosiaalisia kontakteja...on se joku juttu, mihin mennä, mukaan”.

”Senkin on oppinut, että kannattaa joskus heittäytyä”.

Asiakkaat kokivat, että sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä on turvallinen paikka, johon on matala kynnyksellä tulla. Osallistumista helpotti mukavat ohjaajat, pitkään mukana olleet tutut ryhmäläiset sekä mukava tekeminen. Yksi haastateltavista kertoi, että ryhmässä on myös helppo kertoa, jos on vaikea päivä, eikä huvita osallistua.

”Ja justinsa, että jos on semmonen päivä, ettei huvita tehdä tämmöstä niin sen voi sanoa”.

”Se kun ryhmä ei vaihdu, et siin on samat ihmiset. Ja sit sinne on tosi matalakynnys tulla. Mukavat ohjaajat ja mukavaa tekemistä”.

Seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 1) olen kuvannut kategorioista uudelleenksaamisen kautta synteesiä, joiden pohjalta keskeiset tulokset (tutkimustehtävä 1) on tulkittu. Alaluokasta olen johtanut yläluokat, osallisuutta edistävän kokemuksen ja osallisuutta heikentävän kokemuksen. Viimeiseen sarakkeeseen olen johtanut lopullisen ilmauksen osallisuuden kokemuksesta. Osallisuuden kokemusta pyritään vahvistamaan sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa.

TAULUKKO 1. Analyysiprosessi osallisuuden kokemuksesta ryhmätoiminnassa

Alkuperäiset ilmaisut	Pelkistetyt ilmaisut	Alaluokat	Yläluokat	Lopulliset ilmaisut
<p>Kyllä, mä uskon niin, jos mul on jotakin järkevää sanottavaa. Niin kyllä muut varmaan silloin kuuntelee. Sitten jos ei oo niin.</p> <p>Kyllä mä luulen, että tuossa nyt on ku mä oon ollut niin paljon pois.</p> <p>No mulla ei usein oo paljon sanottavaa, mutta kyllä mua kuunnellaan ku mä sanon, jotain.</p> <p>Kyllä ne varmaan kuuntelee</p> <p>Joo, kyllä meiltä on kysytty. Joo. . Joo-o, itseasiassa tää, joka nytten tulee niin mä luulen, että tää taitaa alunperin olla, joku mun idea.</p> <p>: No noisa mä oon pysyn vähän erillään, että en oo mun hulluja ideoita sanonu, mutta yleensä siinä on yhdessä oltu. Mietitty mitä nyt haluttais tehdä,</p> <p>Oon saanut.</p>	<p>Muut kuuntelee</p> <p>Mua kuunnellaan</p> <p>ne kuuntelee</p> <p>On saanut vaikuttaa.</p> <p>En ole halunnut vaikuttaa.</p> <p>On saanut vaikuttaa.</p> <p>On saanut vaikuttaa.</p> <p>Saanut sosiaalisia kontakteja</p> <p>Saanut sisältöä elämään.</p> <p>Saanut varmuutta.</p> <p>Laajentanut omaa elämänpiiriä.</p> <p>Ei ollut vaikeita asioita.</p> <p>Vaikeita oli jotkut vuorovaikutustilanteet.</p> <p>Ryhmään osallistuminen ollut helppoa.</p> <p>Matalakynnys osallistua.</p> <p>Mukavat ohjaajat.</p>	<p>Kokemus kuulluksi tulemisesta</p> <p>Kokemus vaikutusmahdollisuudesta.</p> <p>Kokemus kyvystä vaikuttaa hyvinvointiin.</p> <p>Kokemukset ryhmätoiminnan annista.</p> <p>Kokemukset vaikeista asioista ryhmätoiminnassa.</p> <p>Kokemukset helpoista asioista ryhmässä.</p> <p>Kokemukset kehittämistarpeista.</p>	<p>Osallisuutta vahvistava kokemus</p> <p>Osallisuutta heikentävä kokemus</p>	<p>Osallisuuden kokemus.</p>

(jatkuu)

TAULUKKO 1. (jatkuu).

<p>Kyllähän tuo, kaikkea mitä meil on ollut täällä saunatiloissa niin sielä on ollut ehotuksia ja ohan siinä, mitä nyt tulee mieleen... ne on melkein kaikki toteutunut.</p> <p>No tietty, kyllä se tuntuu ihan, tuntuu ihan hyvältä. Että on, tullut niinkö kuulluks.</p> <p>Ei se oo vaikuttanut mitenkään, ku enhän mä oo ollu paljon paikalla-kaan.</p> <p>No onhan se mukavaa, ku ittee kuunnellaan ja niitä mitä ite haluis tehdä.</p> <p>Ihan hyvässä kunnossa ja noin. Fyysisesti ja mieleltäkin on hyvä. no ehkä tää on nyt sen takia, tai jotenkin niinkö, tuntuu, tärkeeltä, ehkä siks kumulla on niin vähän, itellä mitään sosiaalisia kontakteja. Että, että, jotenkin niinkö, on se joku juttu, mihin mennä, mukaan.</p> <p>: No se on antanut teke- mistä. Erilaista teke- mistä, tutustunut ihmisi- siin ja ei siitä mitään haittaa oo ollu. Yleensä kun sitä on, jotain tom- mosta niin on vähän, et en minä jaksa. Mutta tuolla on ollut ihan mu- kavaa. Senkin on oppi- nut, että kannattaa jos- kus heittäytyä.</p> <p>No varmaan sitä var- muutta.</p> <p>Justiin sillai, että tulee käytyä paljon enem- män, eri paikoissa. Vä- lillä tuntuu, että vaikka on kiire. Töitten jäl- keenkin on niin ei se haittaa mua ollenkaan.</p> <p>et jos mää nyt vaikka, poltan tossa alhaalla tu- pakkaa, ja toinen asia- kas tulee siihen niin semmonen tilanne on mulle tosi vaikee, että jos toinen toinen ei puhu vaikka mitään. Itelle tulee semmonen, et ei vitsi, mitähän tässä pitäis sanoo? Nyt pitää puhuu, jotain. Siis sem- monen niinkö, hääää...</p>	<p>Voi sanoa jos ei halua osallistua.</p> <p>Mukavaa tekemistä.</p> <p>Tutut ryhmän jäsenet.</p> <p>että olisi enemmän leikkejä joissa tutustut- taisiin.</p> <p>Ei tarvetta kehittämi- selle.</p> <p>Piristäviä reissuja ja liikuntaa.</p>			
--	---	--	--	--

<p>En mä tiedä onko siinä ollu, niinku mitään semmosta hankalaa. No ehkä se just, että jos on ollu huono päivä niin se just, yrittää olla antamatta muille sitä huono päivää. Se on ollu, ehkä se. Mut sitten mä oon päättänyt, että mä lähen helvettiin. En tartuta sitä muihin. En mä tiä, onko muuten ollu semmosta, mitenkään hankalaa.</p> <p>No ei oo oikeestaan tullut mitään vaikeeta vastaan.</p> <p>No, ei mun mielestä oikein mikään. Joo, mä sopeuduin kyllä moneen asiaan. Että mua ei haittaa mikään uus asia, vaikka oppia. Ei vaikeuta yhtään mittää.</p> <p>Helppoo, joo kyllä se on varmaan, joo aika miettimättä mä lähen tekeen. Tekeen kyllä ja niinkö.</p> <p>: No sinne meneminen ja se oleminen, ettei sielä tarvi mitään ihmeempiä. Ja justinsa, että jos on semmonen päivä, ettei huvita tehdä tämmöstä niin sen voi sanoa.</p> <p>Mmm, se kun ryhmä ei vaihdu, et siin on samat ihmiset. Ja sit sinne on tosi matalakynnys tulla. Mukavat ohjaajat ja mukavaa tekemistä.</p> <p>No just että, helppo jutella. Et mä olin, jollain tavalla hiljanen, jollain tavalla etäännytynyt. Ujon tyyppinen, mutta nykyään se antaa, tiekkö semmosta voimaa mennä juttelemaan ihmisten kaa. Siellä ryhmässä tulee semmonen vapautunut olo.</p> <p>Aaaaa, miten määhä kehittäisin tätä, siis määhä en oikeen tiä, musta tää toimii aika hyvin... Ehkä just se, että enempi jotain sellaista leikkiä... määhä haluaisin niinkö koitetaan tutustua ja tälleen, mutta määhä en sitte pysty pääseen jonkun toisen päähän sisään, että jos se on</p>					
--	--	--	--	--	--

TAULUKKO 1.

<p>ehkä vielä liian vaikeeta jollekin, semmonen. Niin sit mä en tiää, onko se hyvä asia.</p> <p>Se on niin vaikeeta, ku ei oo niin hirveetä ollu siellä. En mä tiedä, tarviiiks sitä kehittää? Justiin enemmän tommosia, pirstäviä reissuja tai tommosia... mutta justiin tommosta ryhmätyöskentelyä, että on vähän pakko mennä sinne.</p> <p>No mä en kehittäis mitenkään, et mun mielestä se on passeli tommosena.</p> <p>En mä tiedä, noita liikuntamuotoja, ne on kyllä hyviä. Huomenna on paikat kipiänä vieläkin. Kesällähän se on paljon mukavampaa tietysti, talvella on liikakautta ja kaikkea. Kaikki justiin tollanen teatterit, kaikki mitä on tehty saatu hyvää palautetta.</p>				
--	--	--	--	--

6.2 Keskeiset tulokset yhteenkuuluvuuden ja toimijuuden kokemuksista sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa

Yhteenkuuluvuuden kokemus nousi ilmi haastatteluissa. Ryhmäläiset kokivat tukevansa tarvittaessa muita ryhmän jäseniä. Haastatteluissa kävi ilmi, että kaikilla haastateltavilla oli yhteenkuulumisen kokemuksia ryhmätoiminnassa. Haastateltavat kokivat, että he tulevat kuulluiksi ryhmätoiminnassa sekä työntekijöiden että toisten ryhmäläisten toimesta. Eräs haastateltava kuvaili, että hän puhuu harvoin, mutta kun hän niin tekee, muut kuuntelevat häntä. Kaikki ryhmäläiset myös kokivat kuuntelevansa muita ryhmän jäseniä.

”No mulla ei usein oo paljon sanottavaa, mutta kyllä mua kuunnellaan ku mä sanon, jotain.”

”Niin, pyrkii ehkä vähän sit siihenkin että jos, saa mitenkään et vois rohkaista. Jotenkin niinkö, miten sen sanois, olla ehkä toiselle avuksi. Avuksi tai tueksi.”

Kysyin asiakkailta, millaisia kokemuksia heillä on uusiin ihmisiin tutustumisesta sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää asiakkaiden kokemusta heidän kyvystään liittyä muihin ihmisiin. Uusiin ihmisiin tutustumisesta ryhmätoiminnassa haastateltavilla oli vaihtelevia kokemuksia. Osalle ryhmäläisistä uusiin ihmisiin tutustuminen tuli luonnostaan, toisille muihin tutustuminen oli haastavaa.

”Ihan mukavia, nopiasti tulee toimeen”.

”No, mä en oo silleen tutustunut noihin muihin. Mä oon vähän arka sen suhteen”.

Haastatteluissa pyysin asiakkaita kertomaan, mikä on heidän roolinsa ryhmätoiminnassa, miten se on muuttunut ja millaisen he toivoisivat roolinsa olevan. Kaksi haastateltavista koki olevansa ryhmän viihdyttäjiä. Yksi haastateltavista koki roolinsa muodostuvan oman aktiivisuuden kautta. Neljäs haastateltava koki olevansa sivustaseuraaja. Kolme haastateltavista koki, että heidän roolinsa oli muuttunut ryhmäkertojen myötä vapautuneemmaksi. He kokivat, että ryhmissä oli alkanut olla helpompaa olla oma itsensä.

”Onhan se vähän semmonen kiinteempi. Tai semmonen, läheisempi se”.

Neljäs haastateltava koki, että hänen roolinsa ei ollut muuttunut. Hän oli myös haastatelluista ainoa, joka toivoi, että hänen roolinsa ryhmätoiminnassa muuttuisi. Ryhmätoiminta oli mahdollistanut kolmen haastateltavan saavuttaa toivomansa roolin, neljäs haastateltava oli ryhmätoiminnan myötä tunnistanut itsessään tavoitteita, joita kohden hän haluaisi edetä.

”Tietenkin mä haluaisin olla niin kuin muutkin... puhelias, oma-aloitteinen ja semmonen”.

Opinnäytetyön tulokset viittaavat siihen, että haastateltavat ovat kokeneet yhteenkuuluvuutta ja sen vahvistumista sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa. He ovat pystyneet luomaan uusia sosiaalisia suhteita, he ovat saaneet ryhmään kuulumisen kokemuksia sekä tulleet kuulluiksi. Lisäksi ryhmäläiset kokivat tulleensa kohdatuiksi omina itsenään. Ryhmä koettiin turvalliseksi paikaksi, jossa oli yhä helpompaa olla oma itsensä. Haastaviksi koetuiksi asioiksi nousivat jotkin vuorovaikutustilanteet ja eräällä haastateltavalla omien tunteiden hallinta.

Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminta on mahdollistanut haastateltaville positiivisia toimijuuden kokemuksia. Asiakkaat kertoivat haastatteluissa vireystilansa olevan hyvä, minkä voidaan nähdä olevan

hyvä lähtökohta toimintakyvylle ja sitä kautta toimijuudelle. Asiakkaiden haastatteluissa nousee esiin, että he kokivat olevansa ryhmätoiminnassa aktiivisia osallistujia ja tukevana tarvittaessa muita ryhmän jäseniä.

Jokainen haastateltava koki, että he ovat saaneet vaikuttaa ryhmätoimintaan. Heitä oli kuultu ja he olivat voineet suunnitella ryhmätoiminnan sisältöjä yhdessä ohjaajien kanssa. Vastauksista kävi myös ilmi, että kokemus mahdollisuudesta vaikuttaa ryhmätoimintaan oli lisännyt heidän hyvinvointiaan.

*”No tietty, kyllä se tuntuu ihan, tuntuu ihan hyvältä. Että on, tullut niinkö kuul-
luks”.*

”No onhan se mukavaa, ku ittee kuunnellaan ja niitä mitä ite haluis tehdä”.

Haastateltavat kertoivat odottavansa tulevilta ryhmätoiminnoilta sitä samaa mitä ennenkin. Erityisen mieluisiksi ryhmätoiminnoiksi nousivat erilaiset toiminnalliset osuudet. Lisää jatkoa toivottiin erilaisille retkille, ruuanlaitolle, teatterille, uusille liikuntaharrastuksille ja geokätköilylle. Osalla haastatelluista oli haasteita sanoittaa toivomuksia ja kehittämisideoita. Haastatteluissa nousi kuitenkin esille toivomuksia ryhmäytymistä edistävästä leikeistä ja toiminnallisuuden jatkumisesta.

”No mä en kehittäis mitenkään, et mun mielestä se on passeli tommosena”.

”Justiin enemmän tommosia, piristäviä reissuja tai tommosia... mutta justiin tommosta ryhmätyöskentelyä, että on vähän pakko mennä sinne”.

Seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 2) olen kuvannut, kategorioista uudelleenkasaamisen kautta synteesiä, joiden pohjalta keskeiset tulokset (tutkimustehtävä 2) on tulkittu. Alaluokasta olen johtanut yläluokat ja niistä viimeiseen sarakkeeseen olen johtanut lopulliset ilmaukset toimijuuden kokemus ja yhteenkuuluvuuden kokemus. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa pyritään vahvistamaan asiakkaiden yhteenkuuluvuuden ja toimijuuden kokemuksia.

TAULUKKO 2. Analyysiprosessi yhteenkuuluvuuden ja toimijuuden kokemukset ryhmätöiminnassa

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Lopulliset ilmaukset
<p>Mä saatan olla joskus väsynytkin... mutta yleensä oon silleen aika pirtee.</p> <p>Vaihteleva se on hyvä</p> <p>hyvä</p> <p>Ehkä mä pyrin kans, tai mää niinku jotenki, ku oon täs jotenkin jonkun aikaa ollu pikkuse oppinu, vähän tietää ja vähän silleen niinku, miten sen sanos, että kun on vähän näitä hiljaisempia tyyppejä, ja tietyllä lailla näkee sitä jotakin, mitä sitä on ehkä ollut ennen. Niin, pyrkii ehkä vähän sit siihenkin että jos, saa mitenkään et vois rohkaista. Jotenkin niinkö, miten sen sanos, olla ehkä toiselle avuksi. Avuksi tai tueksi. Niin yritän niinku pyrkii siihenkin. Vaikka oon siin itekin niinku, ihan vaan, ryhmäläisenä.</p> <p>No mä oon yleensä se, joka heittää väliin kaikkee läppää.</p> <p>Aktiivinen, yritän olla ainakin.</p> <p>Kaikin tavoin</p> <p>Siis tavallaan, joo. Niinkö, ryhmien tai silloin kun on ryhmäpäiviä. Niin niitten aikana, mut nekin on ollut, sitte just niinkö näitä tapauksia, että sellaisten kans, jotka puhuu. Et tota, mun on tosi vaikee, mennä tai niinkö yrittää, lähtee tutustuun semmoseen joka ei...</p> <p>Siis mä tykkään ja en tykkää. Se on vähän ristiriitaista.</p> <p>No, mä en oo silleen tutustunut noihin muihin. Mä oon vähän arka sen suhteen.</p> <p>Ihan mukavia, nopiasti tulee toimeen. Enkä mä</p>	<p>Joskus väsynyt, joskus pirteä.</p> <p>Vaihteleva vireystila.</p> <p>Hyvä vireystila.</p> <p>Hyvä vireystila. Aktiivisesti</p> <p>Auttaa muita</p> <p>Viihdyttää muita. On tutustunut uusiin ihmisiin.</p> <p>Ei ole tutustunut muihin</p> <p>Tykkää ja ei tykkää</p> <p>Samaa mitä nytkin, mutta lisää keskustelua.</p> <p>Samaa mitä nytkin.</p> <p>Samaa mitä nytkin, erilaista tekemistä.</p> <p>Samanlaista mitä nytkin.</p> <p>Tulee iloinen mieli.</p> <p>Ei odotuksia.</p> <p>Ei odotuksia.</p> <p>Että tulisi sisältöä päivään.</p> <p>Kuuntelen muita.</p> <p>Kuuntelen.</p> <p>Kuuntelen.</p>	<p>Kokemus vireystilasta.</p> <p>Kokemus omasta osallistumisesta.</p> <p>Kokemus uusiin ihmisiin tutustumisesta.</p> <p>Kokemus odotuksista.</p> <p>Kokemukset odotuksista.</p> <p>Kokemus muiden kuuntelemisesta.</p> <p>Kokemus ryhmään kuulumisesta.</p> <p>Kokemus omasta roolista.</p> <p>Kokemus roolin muutoksesta.</p> <p>Kokemus roolin muuttumattomuudesta.</p> <p>Kokemus halutusta roolista.</p>	<p>Sosiaalinen toimintakyky</p> <p>Osallistuminen</p> <p>Kyky luoda ihmissuhteita</p> <p>Kokemus kyvystä suunnitella tulevaa.</p> <p>Kyky itseilmaisuuksiin</p> <p>Kokemus kyvystä liittyä muihin.</p> <p>Kuulumisen tunne</p> <p>Kokemus itsen ja ympäristön tiedostamisesta</p>	<p>Toimijuuden kokemus</p> <p>Yhteenkuuluvuuden kokemus</p>

(jatkuu)

TAULUKKO 2. (jatkuu).

<p>nykyään oo tosi sosiaalinen ihminen, mä tuun kaikkien kanssa toimeen.</p> <p>No, tietyllä lailla mä toivon, että... että pysyis niinkö samanlaisena sillä lailla. Mutta toisaalta taas, niinkö kyllä mä ootan taas sitäkin, keskustelua syntys, tai jotenki nää, jotka on enempi hiljaa.</p> <p>No sitä samaa, että tehään, jotain mielekästä ja jos vaan pääsis niin</p> <p>No, samaa mitä nyttänkin. Se on enemmän niinku tekemistä.</p> <p>Samanlaista ku on ja kaikkea mahdollista uutta.</p> <p>Tulee, iloinen mieli. Siellä on siis mukava olla.</p> <p>: Mmmmm, no mulla ei suuremmin oo niin kuin odotuksia. Et aika hyvin niinkö kuunnellaan meidän toiveita ja tälleen.</p> <p>En mä kyllä oota niitä.</p> <p>... ehkä mä ootan, jos on esim. tällaisia päiviä, että mä oppisin jotain. Mut, sitten mä ootan myös sitäkin, että tai sit en mä tiedä edes et tarviiko sitä ees oottaa et olis hyvä mieli. Sen jälkeen, koska se on aina ollut ihan hyvä mieli. Tai on jäänyt aina ihan hyvä mieli. Kyllä mä silleen aika innolla ootan kun ei oo mitään. Tai on niin vähän mitään muuta.</p> <p>Joo-o,</p> <p>Kuuntelen, kyllä.</p> <p>Kyllä mä kuuntelen, jos pitää kuunnella. Toivottavasti.</p> <p>Joo, sillä lailla oppinut oleen semmonen, mikä se on? Vuorovaikutus.</p> <p>Joo</p> <p>No nyt on vähän, ku on ollut niin paljon pois. Vähä ehkä erkaantunut, silloin aluks kyllä. Nyt on vähän semmonen.</p> <p>Joo</p> <p>Kyllä se on ihan mukavaa</p>	<p>Joo.</p> <p>Joo.</p> <p>Ollut pois ja erkaantunut, aluksi kuuluin.</p> <p>Joo</p> <p>Kyllä</p> <p>Pellen rooli</p> <p>Sivustaseuraajan rooli</p> <p>Osallistujan rooli</p> <p>Huumorimies</p> <p>Rooli ei ole muuttunut</p> <p>Rooli on muuttunut vapautuneemmaksi</p> <p>Tyytyväinen nykyiseen rooliin.</p> <p>Haluaa olla niin kuin muutkin.</p>			
---	---	--	--	--

TAULUKKO 2. (jatkuu).

<p>Pelle</p> <p>Oisko se se huumorimies.</p> <p>Mmmm, no se on vähän semmonen sivustaseuraaja.</p> <p>Jaa-a, sitä en osaa sanoa. Ainakin semmonen avoin, niin osallistun tietysti kaikkeen.</p> <p>Ehkä mä olin aluks, aluksi vähän vähemmän pelle. Nyt mä oon vähän enemmän pelle.</p> <p>: Onhan se vähän semmonen kiinteempi. Tai semmonen, läheisempi se.</p> <p>En mä koe, et se on muuttunut.</p> <p>No onhan se tietenk, ennen ku tuns toisia. Niin onhan se paljon vapautuneempi.</p> <p>En mä tiedä, ehkä näin on ihan hyvä.</p> <p>Kyllä mä oon aika tyytyväinen tähän...nykyseen.</p> <p>Tietenk mä haluaisin olla niin kuin muutkin... puhelias, oma-aloitteinen ja semmonen.</p> <p>Samanlaisen mikä nykkin. Rentomeininki vaan.</p>				
---	--	--	--	--

Opinnäytetyön keskeiset tulokset sisällönanalyysin kautta molempiin tutkimustehtäviin ovat osallisuuden kokemus, toimijuuden kokemus ja yhteenkuuluvuuden kokemus.

7 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten aikuissosiaalityön ja monialaisen yhteispalvelun TY-Pin asiakkaat kokevat oman osallisuutensa ryhmätoiminnassa. Toiseksi oli tarkoitus selvittää, miten he kokevat oman toimijuuden ja yhteenkuuluvuutensa sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa.

Raivio ja Karjalainen (2013, 16) ovat jäsenelleet osallisuuden ulottuvuuksia Erik Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksien pohjalta. Raivio ja Karjalainen tarkastelevat osallisuutta kolmen ulottuvuuden kautta, joita ovat *having*, *belonging* ja *acting*. Ensimmäinen, *having*-ulottuvuus, kuvaa yksilön materiaalista osallisuutta eli toimeentuloa, turvallisuutta ja riittävää hyvinvointia. Tämän ulottuvuuden vastinparina nähdään huono-osaisuus ja turvattomuus. Tässä opinnäytetyössä olen rajannut tämän ulottuvuuden tutkimuksen ulkopuolelle keskittyen kahteen muuhun osallisuuden ulottuvuuteen. Toinen osallisuuden ulottuvuus Raivion ja Karjalaisen mukaan on *belonging* eli kuuluminen. Kuuluminen, kuten osallisuuskin, on prosessi, jonka vastinparina voidaan nähdä syrjäytyminen ja osattomuus. Kuuluminen on jäsenyyttä yhteisöissä, tunne kuulumisesta sekä kokemusta turvallisuudesta olla oma itsensä (Raivio ja Karjalainen 2013, 16–19; Nivala ja Ryyänen 2019, 140–142). Kolmas osallisuuden ulottuvuus on toimijuus eli *acting*. Toimijuuteen sisältyy valtaisuus omassa elämässä, subjektina. Toimijuuden vastinpareina Raivio ja Karjalainen pitävät vieraantumista ja objektiutta (Raivio ja Karjalainen 2013, 16–19). Sosiaalipedagogisesti katsottuna toimijuus on kykyä, tahtoa ja mahdollisuuksia toimia. Toimijuudessa ihminen on toimija eli subjekti, ei toiminnan kohde eli objekti. Myös toimijuus, kuten muutkin osallisuuden ulottuvuudet, on prosessi, joka toteutuu suhteessa muihin ihmisiin ja yhteisöihin. (Nivala ja Ryyänen 2019, 95.)

Kun sosiaalisella kuntoutuksella halutaan vahvistaa ihmisen yhteisöihin kuulumista (*belonging*), nousee työn keskiöön tarve vahvistaa hänen kykyään liittyä muihin. Sosiaalisessa kuntoutuksessa pyritään lisäämään asiakkaan vuorovaikutuksen ja itseilmaisun sosiaalisia taitoja. Itsestä ja muista huolehtimisen arkitaitoja sekä yhteisötaitoja, joiden keskiössä ovat tunteiden hallinta ja asiointikyky. (Raivio 2018, 115.)

Haastatteluissa nousee esiin, että asiakkaat ovat sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa saaneet kokemuksia muihin ihmisiin liittymisestä. Haastatellut kokivat, että he tulevat kuulluiksi sekä ohjajien että toisten ryhmäläisten toimesta. Lisäksi ryhmäläiset kokevat kuuntelevansa muita. Eräs haastateltava kertoi, kuinka hän pyrkii tukemaan muita ryhmän jäseniä. Haastatteluissa nousee myös esiin,

että asiakkaat kokevat saavansa ilmaista toiveitaan ja että ryhmässä voi myös kertoa omista, vaikeista-kin tuntemuksistaan.

Ihmisen toimintaa (acting-ulottuvuus) vahvistavalla sosiaalisella kuntoutuksella pyritään edistämään ihmisen toimijuutta erilaisissa sosiaalisissa yhteyksissä. Toimijuutta lisäävässä työssä pyritään lisäämään asiakkaan sosiaalisia taitoja tavalla, joka lisää hänen kykyään tavoitteelliseen toimintaan ja vastuunottoon. Arkitaitoja edistetään, jotta asiakkaan kyvyt oman elämän hallintaan lisääntyisivät. Yhteisötaitojen lisääntymisen tulisi lisätä asiakkaan kykyä osallistua omaehtoisesti ja tulevaisuuttaan suunnitellen. (Raivio 2018, 115). Haastatteluissa nousi esiin, että asiakkaat kokivat uusiin ihmisiin tutustumisen pääsääntöisesti helpoksi sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä. Haastateltavat myös kokivat olevansa ryhmässä aktiivisia osallistujia. Tulevaisuuden suunnittelun ja omien toiveiden kuvailu tuotti haastateltaville jonkin verran vaikeuksia. Voidaan nähdä, että osallisuuden toimijuuden ulottuvuuden kohdalla haastateltavat olivat vasta tunnistamassa omia vahvuuksiaan ja haasteitaan. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminta oli keskittynyt enimmäkseen sosiaalisten taitojen kehittämiseen, ja arki- sekä yhteisötaidot oli jätetty enemmän yksilötyön piiriin.

Kolmas osallisuuden ulottuvuus, omistaminen (having), liittyy yksilön kykyihin saavuttaa ja pitää yllä resursseja. Sosiaalisten taitojen kohdalla tällaisia resursseja voivat olla muun muassa ihmistä tukevat ihmissuhteet. Having-ulottuvuudella arkitaidot keskittyvät muun muassa asumiseen ja työ- ja koulutusmahdollisuuksiin. Tässä ulottuvuudessa yhteisötaidot painottuvat erilaisten valtasuhteiden hahmottamiseen (Raivio 2018, 115). Opinnäytetyöni keskittyi sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintaan, ja having-ulottuvuuden kanssa työskentely on lähtökohtaisesti jätetty pois opinnäytetyöstäni, keskittyen kahteen edellä mainittuun osallisuuden ulottuvuuteen. Voidaan kuitenkin nostaa esiin, että TYP-palvelussa keskitytään osallisuuden taloudellisen ulottuvuuden vahvistamiseen yksilötyöskentelyssä. Kuitenkin myös ryhmätoiminnassa harjoiteltiin ihmissuhteiden luomista sekä arjen hallintaa.

Kokemus osallisuudesta on ennen kaikkea yksilöllinen ja vaikeasti ulkoapäin tutkittava tunne. Toiseksi osallisuuden kokemukseen liittyy ihmisen toimintakyky ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään. (Raivio & Karjalainen 2013, 14.) Opinnäytetyössäni käy ilmi, että haastateltavat tuntevat kuuluvansa sosiaalisen kuntoutuksen ryhmään. Ryhmään kuulumisen mahdollistaa merkityksellisyyden kokemuksia, jotka ovat edellytyksiä osallisuuden toteutumiselle. Haastateltavat myös kokivat, että he voivat vaikuttaa ryhmätoiminnan sisältöihin ja että tämä vaikuttaminen oli edistänyt heidän hyvinvointiaan.

Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaiksi päätyvät ihmiset, joilla on toimintakyvyn ongelmia tai riskejä tähän. Asiakkaalla saattaa olla pitkään jatkunutta työttömyyttä, päihde- ja mielenterveysongelmia tai muunlaisia ongelmia arkipäivässä. Sosiaalinen kuntoutus nähdään selkeästi toimintakykyä palauttavana, korjaavana työnä. Sosiaalityön viimesijaisuus palvelujärjestelmässä kertoo siitä, että sosiaaliseen kuntoutukseen päätyneet asiakkaat omaavat pitkäaikaisia ja vaikeita haasteita (Nieminen 2018, 13–14). Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkailla on yleensä useita päällekkäisiä ja peräkkäisiä sosiaalipalveluja ja etuuksia, tällaisia asiakkaista kutsutaan monipalveluasiakkaiksi (Määttä, 2018). Toisin sanoen sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat ovat usein syrjäytymisvaarassa olevia. Raivio ja Karjalainen näkevät osallisuuden vastinparina syrjäytymiselle. Osallisuuden ulottuvuuksia vahvistamalla torjutaan ja ennaltaehkäistään syrjäytymistä. (Raivio & Karjalainen 2013.)

Haastatteluissa nousi esiin, että asiakkaat ovat heterogeeninen ryhmä, jonka tavoitteet ja kyvyt vaihtelevat suuresti. Osalle haastatelluista muihin ihmisiin liittyminen tuntui luonnolliselta ja heidän tavoitteensa sosiaalisessa kuntoutuksessa liittyivät enemmän esimerkiksi elämänpiirin laajenemiseen, toisille tavoitteena saattoi olla sosiaalisen suhteiden vahvistaminen. Ryhmätoiminnassa haastavaa onkin ryhmäläisten moninaisten tavoitteiden ja kykyjen yhteensovittaminen.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus Soiten aikuissosiaalityön monialaisen yhteispalvelu TYPin asiakkaat kokevat oman osallisuutensa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, miten TYPin asiakkaat kokevat oman toimijuuden ja yhteenkuuluvuuden sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä. Tavoitteena oli, että työn tilaaja pystyy opinnäytetyön tulosten perusteella kehittämään toimintaansa.

Opinnäytetyö noudattaa laadullista tutkimusperinnettä. Aineistonkeruumenetelmänä oli puolistrukturoitu haastattelu. Tulosten analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Opinnäytetyön raportointivaiheessa nousi esiin, että haastattelukysymykset olisi voinut suunnitella tarkemmin. Haastatteluissa esiin noussut tieto ei vastannut toivotulla tavalla tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymysten teemat olivat sisäkkäisiä ja päällekkäisiä. Haastattelukysymyksiä tehdessä olisin voinut tarkentaa käsitteitä tietoperustasta. Haastatteluissa saatiin vastauksia kysymyksiin, mutta tarkempi suunnittelu olisi helpottanut työtä huomattavasti. Opinnäytetyössäni käytettyä puolistrukturoitua haastattelua voidaan kuitenkin pitää luotettavana aineistonkeruumenetelmänä.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi osoittautui alkuun minulle haastavaksi, mutta työn edetessä opin käyttämään menetelmää. Tutkimussuunnitelmavaiheessa en ollut pohtinut tarpeeksi haastattelukysymysten suhdetta tutkimuskysymyksiin, ja tämä jäsenitelemättömyys tuotti haasteita analyysivaiheessa. Sopivan aineistonanalyysimenetelmän löytäminen ratkaisi kuitenkin edellä kuvatut ongelmat. Sisällönanalyysin avulla tuotettuja tuloksia voidaan pitää opinnäytetyössäni luotettavina. Opinnäytetyöni tulokset osoittavat, että TYP-palvelun sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat saavat ryhmätoiminnasta osallisuuden kokemuksia ja toimijuutta sekä yhteenkuuluvuutta vahvistavia kokemuksia. Opinnäytetyöni johtopäätöksissä osoitin myös, miten sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan asiakkaat ovat saaneet kokemuksia osallisuuden eri ulottuvuuksien vahvistumisesta.

Idea opinnäytetyöhöni tuli yllättäen suorittaessani harjoitteluani Soiten TYP-palvelun sosiaalisessa kuntoutuksessa. Minulle harjoittelupaikka monialaisessa yhteispalvelussa oli kiehtova, koska palvelussa yhdistyvät sosiaalitoimi, Kela ja Te-palvelut. Koen, että harjoittelun aikana minulla oli mahdollisuus kurkistaa sisään suomalaisen sosiaalipalvelujärjestelmän ytimeen. Harjoitteluni ohjaajat vinkkasivat minulle mahdollisuudesta tehdä opinnäytetyöni sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnasta. Koen sosiaalisen kuntoutuksen työn mielenkiintoisena ja haastavana työnä, johon sosionomin koulutus tähtää.

Sosiaalisessa kuntoutuksessa yhdistyvät sosiaalipedagoginen aikuiskasvatus ja palvelujärjestelmäosaaminen. Päätin tarttua mahdollisuuteen ja lähdin suunnittelemaan tutkimusta yhdessä opinnäytetyönohjaajani ja sosiaalisen kuntoutuksen sosiaaliohjaajien kanssa. Sain tehtyä tutkimussuunnitelman ja toteutettua haastattelut harjoittelun aikana loppuvuodesta 2019. Opinnäytetyöni prosessin alkua leimasi kiire, joka vaikutti prosessin kulkuun ja tutkimuksen tekemiseen haitallisesti.

Haastatteluiden jälkeen en palannut opinnäytetyöni pariin yli kahteen vuoteen ja prosessi keskeytyi. Työn uudelleen aloittaminen osoittautui hankalaksi, mutta lopulta vuonna 2022 se käynnistyi jälleen. Haastatteluihin ja kysymysten tarkoituksiperiin oli vaikeaa palata. Tässä kuitenkin lopulta onnistuin ja itse asiassa kulunut aika oli ehtinyt jalostaa omia ajatuksia ja asenteita tutkimustyötä kohtaan. Haastatteluja tehdessäni huomioni kiinnittyi erityisesti sosiaalisen kuntoutuksen epäkohtiin ja siihen, miten tuskastuttavan hitaalta kuntoutuksen prosessi vaikutti. Päästyäni raportointivaiheeseen, käydessäni läpi haastatteluja uudelleen ja perehtyessäni tietoperustaan, näkemykseni sosiaalisesta kuntoutuksesta muuttui. Saatuaani välimatkaa suorittavaan työhön ja siirryttyäni tutkijan asemaan minun oli helpompaa luopua omista ennakoajatuksistani ja vaatimuksistani sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintaa kohtaan. Minun oli helpompaa tunnistaa, kuinka vaativaa, mutta samalla tärkeää työtä ryhmätoiminnassa tehdään. Asiakkaiden lähtötilanteet ja tavoitteet vaihtelivat suuresti, mutta samaan aikaan edistystä tapahtui osallisuuden eri ulottuvuuksilla. Opinnäytetyöprosessin aikana minulle selvisi myös, miten monista pienistä tavoitteista muodostuu suuri kokonaisuus sosiaalista kuntoutusta tehdessä.

Opinnäytetyön raportointivaihetta, kuten muutakin prosessia, leimasi kiire ja rikkonaisuus. Minun oli vaikeaa saada kokonaisia päiviä ja viikkoja omistettua opinnäytetyölle. Henkilökohtaisesti haastatteluista minulle on jäänyt mieleen kokemus siitä, kuinka ensimmäinen haastattelu kesti tunnin ja viimeinen viisitoista minuuttia. Haastatteluja tehdessäni oletin, että pitkään kestäneessä haastattelussa olisi paljon tietoa ja lyhyt haastattelu olisi epäonnistunut. Raportointivaiheessa minut yllätti iloisesti lyhyen haastattelun sisältö. Asiakas oli vastannut lyhyesti mutta ytimekkäästi, tarjoten mielenkiintoista ja yllättävää tietoa. Haastatteluissa myös opin ihmisten erilaisuudesta, kuinka monille tilanne oli helppo, kun taas toisille ahdistava. Tulevaisuudessa aion pyrkiä luomaan kaikille turvallisen haastattelutilan.

Haastavinta opinnäytetyössä minulle oli analyysin ja johtopäätösten tekeminen. Analyysin tekeminen ei ottanut onnistuakseen, mutta ohjaajien avustamana pääsin eteenpäin. Lisäksi opinnäytetyöprosessin nopea ja huonosti suunniteltu aloitus vaikeutti työn loppuun saattamista. Työn uudelleen aloittaminen oli myös haastavaa ja minusta tuntui vaikealta palata kolmen vuoden takaisiin ajatuksiin. Opinnäyte-

työn vahvuuksiin näen äänen antamisen yhteiskunnan marginaaleissa eläville ihmisille. Näen, että sosiaalisen kuntouksen asiakkaat ja työntekijät tarvitsevat laajempaa huomiota yhteiskunnassa. Vahvuuksina näen myös oman sinnikkyuteni ja kyvyn itsereflektioon.

Sosionomin kompetenssien eettinen osaaminen oli jatkuvasti pinnalla opinnäytetyön prosessin aikana. Jouduin pohtimaan omia ennakkokäsityksiäni ja ihmiskuvaani. Näen, että minulla oli ajatuksia ja asenteita liittyen siihen, miten asiakkaiden tulisi kuntoutua ja edetä palveluprosessissa. Opinnäytetyön kuluessa pystyin paremmin ymmärtämään haastateltavien yksilöllisiä haasteita ja myös heille suunniteltuja palvelukokonaisuuksia. Tutkimuksen kuluessa pohdin myös viranomaistyön luonnetta toisaalta kuntoutusta tarjoavana tahona, ja toisaalta tahona, joka asettaa kansalaisia valtion kontrollin alle. Valta ja vallankäyttö ovat sosiaalityössä aina läsnä. Ristiriita pakottamisen ja osallistamisen välillä on aina olemassa. Sitä ei voi poistaa, mutta se on tiedostettava.

Sosionomin asiakastyön kompetenssit nousivat vahvasti esiin opinnäytetyötä tehdessä. Pääsin tutkimaan sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä ja työtapoja sekä arvioimaan niiden vaikuttavuutta osallisuuteen ja sosiaaliseen toimintakykyyn. Lisäksi haastattelutilanteissa totesin jo omaavani riittävät taidot turvallisen ja rennon asiakaskohtaamisen järjestämiseen. Opinnäytetyöprosessini aikana olen syventänyt palveluosaamistani. Tunnen palvelujärjestelmän aiempaa paremmin ja koen, että osaan suunnitella sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaalle sopivan palvelukokonaisuuden. Opinnäytetyöni on edistänyt myös sosiaalista kuntoutusta ohjaavien lakien ja asetusten tuntemustani. Opinnäytetyöni myötä olen pystynyt arvioimaan kriittisesti omaa ammatillisuuttani sekä pohtimaan laajemmin koko palvelujärjestelmää ja omaa toimintaani siinä. Opinnäytetyöprosessi on lisännyt kykyäni tutkimuksellisuuteen ja palveluiden kehittämiseen.

Opinnäytetyössäni ääneen pääsivät sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat. Syrjäytymisvaarassa olevien ja heikompiosaisten näkökulmat jäävät usein kuulumattomiin yhteiskunnassamme. Jatkotutkimuksen aiheksi nostaisin esiin asiakkaiden osallisuuden kokemukset sosiaalisen kuntoutuksen ulkopuolella, asiakkaiden varsinaisessa kokemusmaailmassa. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaita haastatteleamalla sekä vertaamalla haastattelujen tuloksia opinnäytetyöni tuloksiin saataisiin laajempaa tietoa sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan vaikutuksista osallisuuden kokemuksiin.

LÄHTEET

Aalto, M. 2000. *Ryppäästä ryhmäksi*. Tampere: Tammer-Paino Oy

Allardt, E. 1976. *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Helsinki: WSOY.

Hyväri, S & Vuokila-Oikonen, P. 2020. *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0*. Saatavissa: <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>. Viitattu 4.5.2023.

Hämäläinen, J. & Kurki L. 1997. *Sosiaalipedagogiikka*. Porvoo: WSOY.

Juntunen, V. 2016. *Vahvistu. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan käsikirja*. Iisalmi: Kainuun sote. Saatavissa: <https://hyvinvointialue.kainuu.fi/sites/sote.kainuu.fi/files/documents/library/2017-05/vAHVISTU.pdf>. Viitattu 20.3.2023.

Karjalainen, P, Metteri, A. & Strömberg-Jakka, M. 2019. *Tiekartta 2030. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:41. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161612/R41_19_Tiekartta_2030.pdf. Viitattu 23.3.2023.

Karjalainen, V. 2004. *Yksilöllistymiskehitys muuttaa kuntoutusta – mutta miten?* Teoksessa Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.) *Kuntoutus kanssamme Ihmisen toimijuuden tukeminen*. Gummerus Kirjapaino, 10–25. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102986/URN_ISBN_978-952-245-782-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 22.3.2023.

Kurki, L. 2002. *Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka*. SoPhi 68. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Laitinen, M., Lindh, J., Romakkaniemi, M. 2018. *Nuorten aikuisten osallisuus ja sosiaalinen kuntoutus Lapissa*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 147. Helsinki: Kela. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/232086/Tutkimuksia147.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 18.3.2023.

Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. 2015. *Sosiaalinen osallisuus*. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf. Viitattu 19.3.2023.

Lindh, J., Härkäpää, K. & Kostamo-Pääkkö, K. 2018. *Sosiaalinen kuntoutuksessa*. Rovaniemi: Lapland university press. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63636/Sosiaalinen_kuntoutuksessa_pdfA.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 18.3.2023.

Määttä, A. 2018. *Sosiaalinen kuntoutus ja yhteensovittavan johtamisen työskentelyprosessi*. Teoksessa Kostilainen, H. & Nieminen, A. (toim.) *Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia*. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki, 27-28. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Tyoelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu 1.4.2023.

- Nieminen, A. 2018. *Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmä, kentät ja mahdollisuudet*. Teoksessa Kostilainen, H. & Nieminen, A. (toim.) *Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia*. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki, 9-25. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Tyoelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu 25.3.2023.
- Niiniluoto, I. 2002. *Kokemus -kollokvion avaussanat*. Teoksessa *Kokemus*. Haaparanta, L & Oesch, E. (Toim.). Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Nivala, E. & Ryytänen, S. 2019. *Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Tallinna: Gaudeamus.
- Semi, E. 2006. *Sosiaalialan ja sosiaalipedagogiikan yhteys ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelmissa*. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 13. Helsinki. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/142084/A_13_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 20.3.2023.
- Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. *Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa*. Teoksessa Era, T. (toim.) *Osallisuus - oikeutta vai pakkoa?* Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156, 12-34. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 15.3.2023.
- Raivio, H. 2018. *Sosiaalinen kuntoutus voimavaraistamisena – Toivon ja muutoksen näkökulma*. Teoksessa Kostilainen, H. Nieminen, A. (toim.) *Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia*. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Tyoelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y Viitattu 31.3.2023.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. *Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä*. Luku 1.2 kokonaisuudessa KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html. Viitattu 1.4.2023.
- Sosiaalihuoltolaki*. 1301/2014. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>. Viitattu 15.3.2023.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, STM. 2023. *Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen*. Saatavissa: <https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyden-ehkaisy>. Viitattu 19.3.2023.
- Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. 2019. *Sosiaalipedagogiikka*. Saatavissa: <http://www.sosiaalipedagogiikka.fi/sosiaalipedagogiikka/>. Viitattu 10.2.2023.
- Soite. *Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu – TYP*. Saatavissa: <https://soite.fi/palvelut-ja-yhteys/aikuisten-sosiaalipalvelut/tyollisyytta-edistavat-palvelut/monialainen-yhteispalvelu-typ/>. Viitattu 10.2.2023.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL. 2023. *Osallisuus*. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>. Viitattu 19.3.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL. 2020. *Sosiaalisen kuntoutuksen opas*. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas>. Viitattu 20.4.2023.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Toikkanen, J. & Virtanen, I. A. 2018. *Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö*. Lapland University Press. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63420/Kokemuksen_tutkimus_VI_Toikkanen_Virtanen_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 28.3.2023.

Valtioneuvoston kanslia. *Neuvottelutulos hallitusohjelmasta: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta 3.6.2019*. Saatavissa: https://vnk.fi/artikkeli/-/asset_publisher/sallistava-ja-osaava-suomi-sosiaalisesti-taloudellisesti-ja-ekologisesti-kestava-yhteiskunta. Viitattu 12.3.2023.

Puolistrukturoidun haastattelun aineiston analyysi. Kysymysten alkuperäiset vastaukset olen redusoinut pelkistetyiksi ilmaisuiksi. Pelkistetyt ilmaisut olen ryhmitellyt alaluokiksi. Alaluokat olen ryhmitellyt yläluokiksi ja ne edelleen lopullisiksi ilmaisuiksi. (Pilkkominen, käsitteellistäminen ja uudelleen kasaaminen.)

Haastattelukysymykset on esitelty tuloksineen kysymys kerrallaan.

1. Millainen vireystilasi on yleensä kun tulet ryhmään?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	alaluokat	Yläluokat	Lopullinen ilmaisu
<p>: Mä saatan olla joskus väsynytkin... mutta yleensä oon silleen aika pirtee.</p> <p>Vaihteleva</p> <p>se on hyvä</p> <p>hyvä</p>	<p>Joskus väsynyt, joskus pirteä.</p> <p>Vaihteleva vireystila.</p> <p>Hyvä vireystila.</p> <p>Hyvä vireystila.</p>	<p>Kokemus vireystilasta.</p>	<p>Sosiaalinen toimintakyky</p>	<p>Toimijuuden kokemus</p>

2. Millaisia odotuksia sinulla on ryhmätoimintaa kohtaan?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	alaluokat	Yläluokat	Lopullinen ilmaisuus
<p>Tulee, iloinen mieli. Siellä on siis mukava olla.</p> <p>: Mmmmm, no mulla ei suu-remmin oo niin kuin odotuksia. Et aika hyvin niinkö kuunnellaan meidän toiveita ja tälleen.</p> <p>En mä kyllä oota niitä.</p> <p>, ehkä mä ootan, jos on esim. tällaisia päiviä, että mä oppisin jotain. Mut, sitten mä ootan myös sitäkin, että tai sit en mä tiedä edes et tarviiko sitä ees oottaa et olis hyvä mieli. Sen jälkeen, koska se on aina ollut ihan hyvä mieli. Tai on jäänyt aina ihan hyvä mieli. Kyllä mä silleen aika innolla ootan kun ei oo mitään. Tai on niin vähän mitään muuta.</p>	<p>Tulee iloinen mieli.</p> <p>Ei odotuksia.</p> <p>Ei odotuksia.</p> <p>Että tulisi sisältöä päivään.</p>	<p>Kokemukset odotuksista.</p>	<p>Kyky itseilmaisuu-</p>	<p>Yhteenkuuluvuuden kokemus</p>

3. Miten osallistut ryhmätoimintaan?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Lopullinen ilmaisu
<p>Ehkä mä pyrin kans, tai määhä niinku jotenki, ku oon täs jotenkin jonkun aikaa ollu pikkuse oppinu, vähän tietää ja vähän silleen niinku, miten sen sanos, että kun on vähän näitä hiljaisempia tyyppejä, ja tietyllä lailla näkee sitä jotakin, mitä sitä on ehkä ollut ennen. Niin, pyrkii ehkä vähän sit siihenkin että jos, saa mitenkään et vois rohkaista. Jotenkin niinkö, miten sen sanois, olla ehkä toiselle avuksi. Avuksi tai tueksi. Niin yritän niinku pyrkii siihenkin. Vaikka oon siin itekin niinku, ihan vaan, ryhmäläisenä.</p> <p>No mä oon yleensä se, joka heittää väliin kaikkee läppää.</p> <p>Aktiivinen, yritän olla ainakin.</p> <p>Kaikin tavoin</p>	<p>Aktiivisesti</p> <p>Auttaa muita</p> <p>Viihdyttää muita.</p>	<p>Kokemus omasta osallistumisesta.</p>	<p>Osallistuminen</p>	<p>Toimijuuden kokemus</p>

4. Kuunteletko muita ryhmän jäseniä?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Lopullinen ilmaisuus
<p>Joo-o,</p> <p>Kuuntelen, kyllä.</p> <p>Kyllä mä kuuntelen, jos pitää kuunnella. Toivottavasti.</p> <p>Joo, sillä lailla oppinut oleen semmonen, mikä se on? Vuorovaikutus.</p>	<p>Kuuntelen muita.</p> <p>Kuuntelen.</p> <p>Kuuntelen.</p> <p>Joo.</p>	<p>Kokemus muiden kuuntelemisesta.</p>	<p>Kokemus kyvystä liittyä muihin.</p>	<p>Yhteenkuuluvuuden kokemus</p>

5. Koetko että muut ryhmän jäsenet kuuntelevat sinua?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Lopullinen ilmaisuus
<p>Kyllä, mä uskon niin, jos mul on jotakin järkevää sanottavaa. Niin kyllä muut varmaan silloin kuuntelee. Sitten jos ei oo niin.</p> <p>Kyllä mä luulen, että tuossa nyt on ku mä oon ollut niin paljon pois.</p> <p>No mulla ei usein oo paljon sanottavaa, mutta kyllä mua kuunnellaan ku mä sanon, jotain.</p> <p>Kyllä ne varmaan kuuntelee</p>	<p>Muut kuuntelee</p> <p>Mua kuunnellaan</p> <p>ne kuuntelee</p>	<p>Kokemus kuulaksi tulemisesta</p>	<p>Osallisuutta vahvistava kokemus</p>	<p>Osallisuuden kokemus</p>

6. Koetko kuuluvasi ryhmään?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
<p>Joo</p> <p>No nyt on vähän, ku on ollut niin paljon pois. Vähä ehkä erkaantunut, silloin aluks kyllä. Nyt on vähän semmonen.</p> <p>Joo</p> <p>Kyllä se on ihan mukavaa</p>	<p>Joo.</p> <p>Ollut pois ja erkaantunut, aluksi kuuluin.</p> <p>Joo</p> <p>Kyllä</p>	<p>Kokemus ryhmään kuulumisesta.</p>	<p>Kuulumisen tunne</p>	<p>Yhteenkuuluvuuden kokemus</p>

7. Millaisia kokemuksia sinulla on, uusiin ihmisiin tutustumisesta sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätöiminnassa?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Lopulliset ilmaukset
<p>Siis tavallaan, joo. Niinkö, ryhmien tai silloin kun on ryhmäpäiviä. Niin niitten aikana, mut nekin on ollut, sitte just niinkö näitä tapauksia, että sellaisten kans, jotka puhuu. Et tota, mun on tosi vaikee, mennä tai niinkö yrittää, lähtee tutustuun semmoseen joka ei...</p> <p>Siis mä tykkään ja en tykkää. Se on vähän ristiriitaista.</p> <p>No, mä en oo silleen tutustunut noihin muihin. Mä oon vähän arka sen suhteen.</p> <p>: Ihan mukavia, nopiasti tulee toimeen. Enkä mä nykyään oo tosi sosiaalinen ihminen, mä tuun kaikkien kanssa toimeen.</p>	<p>On tutustunut uusiin ihmisiin.</p> <p>Ei ole tutustunut muihin</p> <p>Tykkää ja ei tykkää</p>	<p>Kokemus uusiin ihmisiin tutustumisesta.</p>	<p>Kyky luoda ihmissuhteita</p>	<p>Toimijuuden kokemus</p>

8. Mitä odotat tulevilta ryhmätoiminnoilta?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääloukat
<p>No, tietyllä lailla mä toivon, että... että pysyis niinkö samanlaisena sillä lailla. Mutta toisaalta taas, niinkö kyllä mä ootan taas sitäkin, keskustelua syntys, tai jotenki nää, jotka on enempi hiljaa.</p> <p>No sitä samaa, että tehään, jotain mielekästä ja jos vaan pääsis niin</p> <p>No, samaa mitä nyttenkin. Se on enemmän niinku tekemistä.</p> <p>Samanlaista ku on ja kaikkea mahdollista uutta.</p>	<p>Samaa mitä nytkin, mutta lisää keskustelua.</p> <p>Samaa mitä nytkin.</p> <p>Samaa mitä nytkin, erilaista tekemistä.</p> <p>Samanlaista mitä nytkin.</p>	<p>Kokemus odotuksista.</p>	<p>Kokemus kyvystä suunnitella tulevaa.</p>	<p>Toimijuuden kokemus</p>

9 a. Olenko saanut vaikuttaa ryhmätoimintaan?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
<p>Joo, kyllä meiltä on kysytty. Joo. . Joo-o, itseasiassa tää, joka nytten tulee niin mä luulen, että tää taitaa alun perin olla, joku mun idea.</p> <p>: No noisa mä oon pysynyt vähän erillään, että en oon mun hulluja ideoita sanonu, mutta yleensä siinä on yhdessä oltu. Mietitty mitä nyt haluttais tehdä,</p> <p>Oon saanut.</p> <p>Kyllähän tuo, kaikkea mitä meil on ollut täällä saunatiloissa niin sielä on ollut ehotuksia ja ohan siinä, mitä nyt tulee mieleen... ne on melkein kaikki toteutunut.</p>	<p>On saanut vaikuttaa.</p> <p>En ole halunnut vaikuttaa.</p> <p>On saanut vaikuttaa.</p> <p>On saanut vaikuttaa.</p>	<p>Kokemus vaikutusmahdollisuudesta.</p>	<p>Osallisuutta vahvistava kokemus</p>	<p>Osallisuuden kokemus</p>

9 b. Miten se on vaikuttanut hyvinvointiini?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
<p>No tietty, kyllä se tuntuu ihan, tuntuu ihan hyvältä. Että on, tullut niinkö kuulaks.</p> <p>Ei se oo vaikuttanut mitenkään, ku enhän mä oo ollu paljon paikallakaan.</p> <p>No onhan se mukavaa, ku ittee kuunnellaan ja niitä mitä ite haluis tehdä.</p> <p>Ihan hyvässä kunnossa ja noin. Fyysisesti ja mieleltäkin on hyvä.</p>	<p>Tuntuu hyvältä kun tulee kuulluksi.</p> <p>Ei ole vaikuttanut mitenkään.</p> <p>On mukavaa, kun kuunnellaan.</p>	<p>Kokemus kyvystä vaikuttaa hyvinvointiin.</p>	<p>Osallisuutta vahvistava kokemus.</p>	<p>Osallisuuden kokemus</p>

10 a. Mikä on roolisi ryhmissä?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
<p>Pelle</p> <p>Oisko se se huumorimies.</p> <p>Mmmm, no se on vähän semmonen sivustaseuraaja.</p> <p>Jaa-a, sitä en osaa sanoa. Ainakin semmonen avoin, niin osallistun tietysti kaikkeen.</p>	<p>Pellen rooli</p> <p>Sivustaseuraajan rooli</p> <p>Osallistujan rooli</p> <p>Huumorimies</p>	<p>Kokemus omasta roolista.</p>	<p>Kokemus itsen ja ympäristön tiedostamisesta</p>	<p>Yhteenkuuluvuuden kokemus</p>

10 b. Miten se on muuttunut?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
<p>Ehkä mä olin aluks, aluksi vähän vähemmän pelle. Nyt mä oon vähän enemmän pelle.</p> <p>: Onhan se vähän semmonen kiinteempi. Tai semmonen, läheisempi se.</p> <p>En mä koe, et se on muuttunut.</p> <p>No onhan se tietenkin, ennen ku tunsit toisia. Niin onhan se paljon vapautuneempi.</p>	<p>Rooli ei ole muuttunut</p> <p>Rooli on muuttunut vapautuneemmaksi</p>	<p>Kokemus roolin muutoksesta.</p> <p>Kokemus roolin muuttumattomuudesta.</p>	<p>Kokemus itsen ja ympäristön tiedostamisesta</p>	<p>Yhteenkuuluvuuden kokemus</p>

c. Millainen haluaisit sen olevan?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääloukat
<p>En mä tiedä, ehkä näin on ihan hyvä.</p> <p>Kyllä mä oon aika tyytyväinen tähän...nykyseen.</p> <p>Tietenkin mä haluaisin olla niin kuin muutkin... puhe- lias, oma-aloitteinen ja sem- monen.</p> <p>Samanlaisen mikä nykyin. Rentomeininki vaan.</p>	<p>Tyytyväi- nen nykyi- seen rooliin.</p> <p>Haluaa olla niin kuin muutkin.</p>	<p>Kokemus halutusta roolista.</p>	<p>Kokemus itsen ja ympäristön tie- dostamisesta.</p>	<p>Yhteenkuuluvuu- den kokemus</p>

11. Ryhmätoimintaan osallistuminen on antanut minulle?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
<p>no ehkä tää on nyt sen takia, tai jotenkin niinkö, tuntuu, tärkeeltä, ehkä siksi kulla on niin vähän, itellä mitään sosiaalisia kontakteja. Että, että, jotenkin niinkö, on se joku juttu, mihin mennä, mukaan.</p> <p>: No se on antanut tekemistä. Erilaista tekemistä, tutustunut ihmisiin ja ei siitä mitään haittaa oo ollu. Yleensä kun sitä on, jotain tommosta niin on vähän, et en minä jaksa. Mutta tuolla on ollut ihan mukavaa. Senkin on oppinut, että kannattaa joskus heittäytyä.</p> <p>No varmaan sitä varmuutta.</p> <p>Justiin sillai, että tulee käytyä paljon enemmän, eri paikoissa. Välillä tuntuu, että vaikka on kiire. Töitten jälkeenkin on niin ei se haittaa mua ollenkaan.</p>	<p>Saanut sosiaalisia kontakteja</p> <p>Saanut sisältöä elämään.</p> <p>Saanut varmuutta.</p> <p>Laajentanut omaa elämämpiiriä.</p>	<p>Kokemukset ryhmätoiminnan antamista.</p>	<p>Osallisuutta lisäävät kokemukset</p>	<p>Osallisuuden kokemus</p>

12. Mitkä asiat olivat ryhmätoiminnassa minulle vaikeita?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Lopullinen ilmaisu
<p>et jos mää nyt vaikka, poltan tossa alhaalla tupakkaa, ja toinen asiakas tulee siihen niin semmoinen tilanne on mulle tosi vaikee, että jos toinen toinen ei puhu vaikka mitään. Itelle tulee semmoinen, et ei vitsi, mitähän tässä pitäis sanoo? Nyt pitää puhuu, jotain. Siis semmoinen niinkö, hääää...</p> <p>En mä tiedä onko siinä ollu, niinku mitään semmosta hankalaa. No ehkä se just, että jos on ollu huono päivä niin se just, yrittää olla antamatta muille sitä huonoo päivää. Se on ollu, ehkä se. Mut sitten mä oon päättänyt, että mä lähen helvettiin. En tartuta sitä muihin. En mä tiiä, onko muuten ollu semmosta, mitenkään hankalaa.</p> <p>No ei oo oikeestaan tullut mitään vaikeeta vastaan.</p> <p>No, ei mun mielestä oikein mikään. Joo, mä sopeuduin kyllä moneen asiaan. Että mua ei haittaa mikään uus asia, vaikka oppia. Ei vaikuta yhtään mittää.</p>	<p>Ei ollut vaikeita asioita.</p> <p>Vaikeita oli jotkut vuorovaikutustilanteet.</p>	<p>Kokemukset vaikeista asioista ryhmätoiminnassa.</p>	<p>Osallisuutta heikentävä</p>	<p>Osallisuuden kokemus</p>

13. Mitkä asiat olivat ryhmätoiminnassa minulle helppoja?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
<p>Helppoo, joo kyllä se on varmaan, joo aika miettimättä mää lähen tekeen. Tekeen kyllä ja niinkö.</p> <p>: No sinne meneminen ja se oleminen, ettei siellä tarvi mitään ihmeempiä. Ja justiinsa, että jos on semmonen päivä, ettei huvita tehdä tämmöstä niin sen voi sanoa.</p> <p>Mmm, se kun ryhmä ei vaihdu, et siin on samat ihmiset. Ja sit sinne on tosi matalakynnys tulla. Mukavat ohjaajat ja mukavaa tekemistä.</p> <p>No just että, helppo jutella. Et mä olin, jollain tavalla hiljanen, jollain tavalla etääntynyt. Ujon tyyppinen, mutta nykyään se antaa, tiekkö semmosta voimaa mennä juttelemaan ihmisten kaa. Siellä ryhmässä tulee semmonen vapautunut olo.</p>	<p>Ryhmään osallistumisen ollut helppoa.</p> <p>Matalakynnys osallistua.</p> <p>Mukavat ohjaajat.</p> <p>Voi sanoa jos ei halua osallistua.</p> <p>Mukavaa tekemistä.</p> <p>Tutut ryhmän jäsenet.</p>	<p>Kokemukset helpoista asioista ryhmässä.</p>	<p>Osallisuutta vahvistava kokemus</p>	<p>Osallisuuden kokemus</p>

14. Miten kehittäisit ryhmätoimintaa?

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
<p>Aaaaa, miten määhä kehittäisin tätä, siis määhä en oikeen tiiä, musta tää toimii aika hyvin... Ehkä just se, että enempi jotain sellaista leikkiä... määhä haluaisin niinkö koitetaan tutustua ja tälleen, mutta määhä en sitte pysty pääseen jonkun toisen päähän sisään, että jos se on ehkä vielä liian vaikeeta jollekin, semmonen. Niin sit määhä en tiiä, onko se hyvä asia.</p> <p>Se on niin vaikeeta, ku ei oo niin hirveetä ollu siellä. En määhä tiedä, tarviiks sitä kehittää?</p> <p>Justiin enemmän tommosia, piristäviä reissuja tai tommosia... mutta justiin tommosta ryhmätyöskentelyä, että on vähän pakko mennä sinne.</p> <p>No määhä en kehittäis mitenkään, et mun mielestä se on passeli tommosena.</p> <p>En määhä tiedä, noita liikunta- muotoja, ne on kyllä hyviä. Huomenna on paikat kipiänä vieläkin. Kesällähän se on paljon mukavampaa tietysti, talvella on liukkaita ja kaikkea. Kaikki justiin tollanen teatterit, kaikki mitä on tehty saatu hyvää palautetta.</p>	<p>että olisi enemmän leikkejä joissa tutustuttaisiin.</p> <p>Ei tarvetta kehittämiseksi.</p> <p>Piristäviä reissuja ja liikuntaa.</p>	<p>Kokemukset kehittämistarpeista.</p>	<p>Osallisuutta vahvistavat tekijä</p> <p>Osallisuutta heikentävä tekijä.</p>	<p>Osallisuuden kokemus</p>

Puolistrukturoidun haastattelun runko.

1. Millainen viireystilasi on yleensä, kun tulet ryhmään?
2. Millaisia odotuksia sinulla on ryhmätoimintaa kohtaan?
3. Miten osallistut ryhmätoimintaan?
4. Kuunteletko muita ryhmän jäseniä?
5. Koetko että muut ryhmän jäsenet kuuntelevat sinua?
6. Koetko kuuluvasi ryhmään?
7. Millaisia kokemuksia sinulla on, uusiin ihmisiin tutustumisesta sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnassa?
8. Mitä odotat tulevilta ryhmätoiminnoilta?
9. Olenko saanut vaikuttaa ryhmätoimintaan? Miten se on vaikuttanut hyvinvointiini?
10. Mikä on roolisi ryhmässä? Miten se on muuttunut? Millainen haluaisit sen olevan?
11. Ryhmätoimintaan osallistuminen on antanut minulle?
12. Mitkä asiat olivat ryhmätoiminnassa minulle vaikeita?
13. Mitkä asiat olivat ryhmätoiminnassa minulle helppoja?
14. Miten kehittäisit ryhmätoimintaa?